ТЕМА 10. АГРАРНА ПОЛІТИКА ОКРЕМИХ КРАЇН СВІТУ

Питання до вивчення

10.1. Аграрна політика Сполучених Штатів Америки
10.2. Аграрна політика Канади
10.3. Аграрна політика Бразилії та інших країн Латинської Америки.
10.4. Аграрна політика Китаю
10.5. Аграрна політика Австралії та Нової Зеландії
10.6. Аграрна політика Японії

10.1. Аграрна політика Сполучених Штатів Америки

За загальним обсягом сільськогосподарської продукції, що виробляється, США посідає одне з перших місць у світі, а за її експортом багато років зберігає абсолютне лідерство. При цьому в сільському господарстві зайнято всього 3 % економічно активного населення. Головною перевагою сільського господарства США є його висока продуктивність. За вартістю продукції, виробленої на одного зайнятого, з США можуть конкурувати хіба що Канада, Австралія та Нова Зеландія. Ефективності сільського господарства сприяє наявність розвиненого аграрно-промислового комплексу, який включає виробництво найсучаснішої сільськогосподарської техніки та хімікатів, зберігання, переробку, транспортування і збут продукції, галузь використовує послуги науково-дослідних установ, агрометеостанцій.

Останнім часом у забезпеченні продовольчої безпеки в США незмірно зросла роль зовнішньо-торговельної політики. Саме розширення експорту с/г продукції дозволило стабілізувати сприятливий стан агропродовольчого сектору США в 90-ті роки XX ст.

Необхідно зазначити, що традиційним підприємством аграрного сектора США була «сімейна» ферма. Реформуючи програми підтримки фермерів, держава опосередковано підтвердила свій курс на заохочення процесу концентрації сільськогосподарського виробництва на противагу всебічній підтримці сімейних ферм у минулому. Нині «годують» США великі господарства з найманою робочою силою. При цьому, кількість великих ферм у США постійно зростає, вони підвищують конкурентоспроможність США на світовому ринку сільськогосподарських продуктів. Їх налічувалося 157 тис., або понад 8 %, і вони виробляють продукції на суму $144 млрд, або 73 % загального обсягу в країні. Прибутковими є 90 % великих ферм. Дохід на одну ферму наприкінці 90-х років становив у середньому $920 тис. за витрат у $700 тис. Такі ферми одержують $34 млрд чистого прибутку. Високий рівень спеціалізації та великі розміри підприємств дозволяють виробляти більшу кількість продукції за нижчою собівартістю завдяки зниженню затрат праці, витрат на транспортування, що збільшує конкурентоспроможність великих підприємств, порівняно з дрібними.

Тому саме підтримці експорту великих підприємств у США на сучасному етапі приділяється значна увага.

Заходи щодо підтримки експорту сільськогосподарської в ЄС і США практично однакові, але існує певна різниця. Зокрема у країнах Європейського Союзу субсидується широкий спектр с/г продукції, а в США тільки молочна і продукція птахівництва. США більш відкриті для імпорту, про що свідчить середня тарифна ставка, тоді як ЄС проводить більш жорстку протекціоністську політику.

У США необхідність державної підтримки сформулював президент Рузвельт, відстоюючи перший законодавчий акт з підтримки сільського господарства в Конгресі, наголосивши, що «бідний селянин плуга не купить», хоча формування продовольчого комплексу США здійснювалося в умовах ринкових відносин, що ґрунтувалися на приватній власності та особистій ініціативі. У подальшому уряд був зацікавлений в наявності реальних важелів впливу на процеси виробництва, споживання, експорту, імпорту товарів АПК.

Державна підтримка повинна раціонально поєднуватися з ринковими механізмами, ініціювати конкурентну боротьбу фермерів за ефективне використання бюджетної допомоги. Світовий досвід показує, що великі господарства успішніше використовують пільги і субсидії, що сприяє концентрації виробництва. З часів Великої депресії кількість фермерських господарств знизилася у 3,25 рази (від 6,5 млн у 30-х роках до 2 млн нині). Кожен рік кількість фермерів США зменшується на 1 %, причому 50 % з них ліквідуються через процедуру банкрутства. Підтримка сільського господарства не завжди відзначається своєю раціональністю, навіть у високорозвинених країнах вона не завжди має високий рівень ефективності. Так, ціновою державною підтримкою в США користуються лише близько 25 % найбільших товаровиробників. При цьому вони отримують до 75 % загальної підтримки, що призводить до зростання капіталомісткості сільського господарства і може слугувати зниженню рівня конкуренції в цій галузі, бо створює перешкоди для входження на ринок нових товаровиробників.

Підтримка, запроваджена в США ще в 1934 році, успішно діє. Так, закон «Про товарно-кредитну корпорацію», прийнятий у 1934 році, зі змінами і доповненнями у 1948 році встановив стабілізацію ринкової кон'юнктури шляхом державних закупівель продукції, яка вироблялася в надлишку. На кінець 80-х років 47 % врожаю пшениці, 75 % молочних продуктів перебувало у власності держави. Товарно-кредитна корпорація фермерів США акумулює надлишок сільськогосподарської продукції, замість якої надає фермерам цільові позички.

Отримавши позичку, фермери можуть реалізувати свою продукцію на ринку за умов, що виручка від її реалізації перевищить суму позички та відсотків на неї. У випадку, коли ринкова ціна низька, фермер має право поставити продукцію до товарно-кредитної корпорації в обсязі, що не менше суми позички та відсотків на неї.

Закон США «Про продовольчу безпеку», чинний з 1985 року, передбачав впровадження механізму виведення землі з обороту на підставі 10-річної

програми консервації земель. Держава надавала компенсаційні виплати фермерам за виведення з обороту земель, а також оплачувала половину витрат на залуження та лісосадіння на землях, які були вилучені з обороту. З допомогою такого механізму держава регулювала обсяги продукції, ціни та доходи сільськогосподарських виробників. Таким способом виведено з обороту 31,6 млн га сільськогосподарських угідь.

У 1949 році вперше почала застосовуватися програма прямих виплат, суть якої полягала в отриманні фермерами від держави прямих виплат для перекриття різниці в цінах, за якими сільськогосподарська продукція закуповується, а потім реалізується споживачам. Ця програма не застосовувалася до 1973 року, а потім була використана для підтримки таких товарів, як пшениця, кукурудза, рис, ячмінь, бавовник.

З 1981 року підтримка доходів фермерів здійснювалася через мінімальні цільові ціни, причому вже через 5 років витрати бюджету на це досягли $26 млрд. Зростання бюджетних витрат змусило уряд вжити заходів з посилення ринкової орієнтації фермерських доходів, спрямовані на стимулювання експорту аграрної продукції.

Законом «Про продовольство, сільське господарство, консервацію і торгівлю» у 1990 році було знято обмеження на розширення виробництва сільськогосподарської продукції та її просування на світові ринки.

Кінець 80-х - початок 90 років стали кризовими для сільського господарства США, тому галузі надавалася значна державна підтримка – 4,5 % всіх витрат федерального бюджету США, що забезпечувало 27 % фермерської виручки. Така підтримка надходила через ряд програм аграрної політики держави.

Класифікуючи напрями державної підтримки фермерів США, виділяють п’ять основних її каналів:

1) пряма допомога через систему соціального забезпечення, яка розрахована на фермерів, що опинилися в скрутному становищі;

2) державна підтримка, яка спрямована на підвищення попиту на сільськогосподарську продукцію або зниження витрат виробництва;

3) програма з обмеження посівних площ, унаслідок чого знижується обсяг виробництва і зважаючи на специфіку галузі це призводить до зростання цін на сільськогосподарську продукцію;

4) програми дотацій, які націлені на покриття різниці між закупівельними і продажними цінами, а також гарантування цін на сільськогосподарську продукцію;

5) інші диференційовані цільові субсидії фермерам.

У США Діють спеціальні програми підтримки фермерів, що здійснюються через Міністерство сільського господарства. Ці програми спрямовані на забезпечення стабільності зростання цін на продукцію сільського господарства та прибутків фермерів.

Основними кредитними інститутами, що здійснюють фінансову підтримку сільськогосподарського виробництва з використанням коштів федерального

бюджету та суспільних ресурсів, є: Система кредитування фермерів (СКФ), Адміністрація у справах фермерів (АФС) та Товарно-кредитна корпорація (ТКК).

Крім державної фінансової підтримки, виробники аграрної сфери США отримують приватні кредити від комерційних банків, кредитних асоціацій, страхових компаній, фірм тощо. Всі програми підтримки страхування фермерів поділяють на дві категорії – програми страхування врожаю та програми страхування доходу.

Історія державної підтримки страхування фермерів у США починається у 30-х роках минулого століття, коли фермери потребували особливого захисту в умовах Великої депресії. У 1938 році було створено Федеральну Корпорацію зі страхування врожаю (*Federal Croplnsurance Corporation*) – державну компанію, через яку й здійснювалися програми державної підтримки. Проте до 1980 року допомога була досить обмеженою та надавалася переважно у вигляді прямого відшкодування державною катастрофічних збитків.

У 1980 році було прийнято Федеральний акт щодо страхування врожаю (*Federal Crop Insurance Act*). Цим Актом було покладено початок співробітництва між державною та приватними страховими компаніями у наданні фермерам страхових продуктів з «мультиризикового» страхування, тобто страхування від багатьох ризиків. Таке співробітництво зберігається й нині. Воно є характерною ознакою американських програм, чим відрізняє їх, наприклад, від програм, що існують в Канаді. Якщо в Канаді державне страхування від багатьох ризиків здійснюють виключно державні корпорації з надання фінансових послуг сільському господарству, то в Сполучених Штатах Америки державні страхові продукти можуть реалізовувати приватні страхові компанії. За це держава сплачує їм субсидії та відшкодування адміністративних витрат, а також відшкодовує збитки в разі, якщо виплати відшкодування по страхових угодах за державними програмами перевищують зібрані страхові внески по цих угодах.

Слід зазначити, що така система співробітництва держави з приватними страховими компаніями має низку недоліків, за що її піддають критиці в США. Зокрема, оскільки держава бере на себе відшкодування збитків страхових компаній від договорів страхування за державними програмами, то приватні компанії не зацікавлені докладати достатньо зусиль, аби запобігти виникненню морального ризику та ризику «неправильного вибору».

Наприкінці 80-х років назріла потреба внести зміни до існуючої системи, яка мала високий коефіцієнт збитковості (відношення суми виплат до суми зібраних внесків) та низький коефіцієнт участі (відношення площі застрахованих культур до площі культур, що підлягали такому страхуванню). Коефіцієнт збитковості становив 1.5, а коефіцієнт участі – 25-33 %%).

З огляду на вказані причини, у 1994 році було здійснено чергову реформу системи державної допомоги страхуванню фермерів, яка знайшла своє відображення у Федеральному акті щодо реформування страхування врожаю (*Federal Crop Insurance Reform Act*). Реформована програма об’єднала програму

«мультиризикового» страхування з програмою покриття катастрофічних збитків. Зросла частка держави у страхових внесках.

Останні на сьогодні зміни в системі надання державної підтримки страхуванню відбулися у 2000 році. Вони стосувалися лише рівня державного субсидування страхового внеску – відсоток участі держави в страховому внеску в черговий раз було збільшено.

В США існує три програми страхування врожаю:

1. Програма *Catastrophic Risk Protection* (захист від катастрофічних ризиків). Ця програма спрямована на страхування індивідуального виробничого ризику. Вона задумана як засіб, за допомогою якого держава переводить катастрофічні ризики в сферу страхування, тобто замість просто сплачувати прямі відшкодування з бюджету, залучає фермерів до мінімальної участі в захисті від катастрофічних ризиків. Субсидування державою страхового внеску в цьому випадку є максимальним – становить 100 %, проте фермер сплачує адміністративний внесок у розмірі 60 американських доларів на рік за кожну застраховану культуру.

2. Програма «*Buy Up*» (або «куплене покриття»). Це основна програма страхування індивідуального виробничого ризику, яка надає фермеру широкі можливості вибору щодо перекриття як урожаю, так і ціни. Зокрема, фермер може обрати рівень перекриття врожаю від 50 до 85 % від середньої врожайності за 4-10 років, а перекриття ціни – від 60 до 100 % очікуваної ціни на певну культуру за прогнозом.

3. Програма «*Group Risk Plan*» (груповий план). Це програма страхування на основі індексу урожайності по району. Перекриття за врожаєм у цьому випадку становить коливання від 70 до 90 % від урожаю в районі. Перекриття за ціною – від 90 до 150 % очікуваної ціни на певну культуру за прогнозом Агентства з управління ризиками при Міністерстві сільського господарства США. Як і у попередньому випадку, відсоток державної субсидії у складі страхового внеску залежить від обраного рівня перекриття за урожаєм та ціною. Для фермера використовувати цю програму доцільно тоді, коли індивідуальний показник врожайності в його господарстві корелює з показником врожайності по району.

Як уже зазначалося, крім програм страхування врожаю, фермери США мають доступ до програм страхування доходу. В США існують дві програми страхування доходу;

1. Програма «*Income Protection*» (Захист доходу). Страхування доходу засноване на тому, що до захисту від недоотримання врожаю додається захист від встановлення несприятливої ціни на певну культуру. Цінова компонента при такому страхуванні базується на цінах ф’ючерсного ринку. Відшкодування виплачують у тому випадку, коли комбінація рівня зібраного врожаю та ціни на культуру в момент збирання врожаю (тобто дохід) виявляється нижче певного гарантованого рівня.

2. Програма *Crop Revenue Coverage* (перекриття доходу від вирощування культури]. Ця програма дуже схожа на програму захисту доходу. Проте

відмінність її полягає в тому, що рівень перекриття доходу може змінюватися протягом сільськогосподарського року, якщо упродовж періоду між підписанням контракту та збиранням врожаю змінюється ціна на сільськогосподарську культуру.

Останнім часом підтримка сільського господарства країн Європейського Союзу та США вважається нераціональною та неефективною, а також має тенденцію до скорочення. Зростання обсягів субсидій в сільському господарстві призводить до надмірних витрат державного бюджету і, як наслідок, до зростання рівня податкового навантаження на галузі несільськогосподарського виробництва. Це спричиняє підвищення цін на продукцію несільськогосподарського сектору економіки, що впливає на подорожчання засобів виробництва для сільського господарства, в результаті чого конкурентоспроможність національного виробника на світовому ринку знижується.

З 1996 року урядом США ведеться політика, спрямована на поступове зниження підтримки в аграрній сфері країни. Надії покладаються на зростаючу частку великих сільськогосподарських підприємств, які здатні ефективно функціонувати без державних субсидій. Саме на такі підприємства спрямована увага уряду США.

Зменшення державної підтримки сільського господарства здійснюється й через обмеження державного страхування. Страхування врожаю від стихійного лиха передається приватним страховим компаніям. І лише в тих регіонах, де ці послуги не розвинені достатньою мірою, функцію страхування продовжує виконувати держава.

Рівень підтримки виробників і охорона кордонів істотно погіршилися з 1986-1988 років. Проте, починаючи з 2002 року, зниження відбувалося в основному за рахунок зростання світових цін на товари, оскільки деякі з методів політичної підтримки пов'язані із зміною цін. У цілому підтримка становила 8 % від сукупного обсягу сільськогосподарських надходжень у 2012-2014 рр. і збільшилася до 10 % у 2014 році.

Зростаюча увага до страхування загалом являє собою підхід до надання підтримки фермерам. Проте такі програми ризикують підпасти під перерозподіл доходів швидше, ніж сезонні заходи зниження ризиків, якщо вигоди занадто щедрі, і вони можуть надати непропорційно великі вигоди значно потужнішим сільськогосподарським операторам, що мають можливість дозволити забезпечити собі премії для вищих рівнів перекриття.

У той час як деякі екологічні програми видаються ефективними у вирішенні проблем збереження ґрунту і забруднення води, необхідно провести ретельну оцінку щоб гарантувати, що нові програми добре орієнтовані на забезпечення призначених екологічних вигод.

Збільшення витрат на дослідження та розробки є позитивним моментом, хоча ще належить з’ясувати, чи буде цього достатньо, щоб стимулювати індуковане підвищення продуктивності досліджень та розробок.

У цілому зміни, внесені відповідно до Закону про сільське господарство 2014 року дадуть можливість і надалі надавати підтримку доходів у сільському господарстві, зокрема, для багатших фермерських угідь, оскільки вигоди пов'язані із земельними активами; проте в довгостроковій перспективі результати, що стосуються сталого підвищення продуктивності сільського господарства та ефективності, менш очевидні.

Розробка методів підтримки сільського господарства. Рівень підтримки фермерів у Сполучених Штатах Америки досить низький у порівняно з іншими країнами ОЕСР. За період 2012-14 рр. підтримка виробників у Сполучених Штатах Америки була четвертою найнижчою в регіонах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і становила менше половини середнього показника ОЕСР.

Оцінка підтримки виробників, % від виручки (% PSE). Підтримка фермерів була зменшена на 13 відсоткових пункти в 1986-1988 рр. і 2012-2014 рр. Підтримка виробників у 2014 році підвищилася на 3 відсоткових пункти, досягнувши 9,8 % порівняно з 2013 роком.

Потенційно найбільш спотворююча підтримка (% PSE). Частка потенційно найбільш спотворюючих заходів підтримки (на основі використання обсягу виробництва і невимушеного постачання) знизилася і становить 51 % у 1986-1988 рр. і 27 % у 2012-14 рр.

Співвідношення цін виробників до цін світового ринку (номінальний коефіцієнт захисту – NPC). Ціни виробників на 12 % вищі за ціни на світовому ринку в 1986- 1988 рр., і тільки на 2 % вищі в 2012-2014 рр.

Загальна оцінка підтримки розвитку сектору, % ВВП. Нарощування рівня підтримки в 2014 році відбулося в основному за рахунок збільшення розриву між внутрішніми і прикордонними цінами на молоко, викликане підвищенням цін виробників на молоко, і запланованих фінансувань, пов'язаних з реалізацією двох нових програм Закону про сільське господарство 2014 р. – «Аграрне покриття ризиків» і «Покриття ціновтрат».

Відсоток товарних валових фермерських надходжень для кожних поодиноких перевезень товарів знизився до 70 % РБЕ у 1986-1988 рр. і до 39 % у 2012-2014 рр. Рівень поодиноких товарних .перевезень (БСТ), зокрема, вищий для цукру, молочної продукції та м'яса овець,

1. Підтримка ринкової ціни (МРБ) визначається за вирахуванням податків виробників та надлишкової вартості кормів. У США підтримка ринкової ціни поширюється на групу наступних товарів: пшеницю, кукурудзу, ячмінь, сорго, люцерну, бавовну, рис, сою, цукор, молоко, яловичину і телятину, м'ясо овець, вовну, м'ясо свиней, свійську птицю і яйця.

2. Перегляд загальної оцінки підтримки послуг (GSSE) з новими категоріями було запроваджено в 2014 році. За необхідності переоцінка здійснювалася протягом усього часового інтервалу. Серії GSSE та отриману загальну оцінку підтримки не можна порівняти з раніше опублікованими серіями.

Основні політичні інструменти. Закон про сільське господарство (2014 *Farm Act*), прийнятий в лютому 2014 року, передбачає основні закони, що регулюють політику сільського господарства на період до 2018 року, та встановлює деякі положення за межами сектору. Закон про сільське господарство 2014 р. зумовлює значні зміни в програмах стосовно товарообігу, додає нові опції страхування врожайності, модернізує програми збереження, модифікує деякі положення «Програми додаткової продовольчої допомоги» (SNAP, раніше відомої як продовольчі талони), а також розширює можливості програм для спеціальних культур, органічних ферм, біоенергетики, розвитку сільських районів, а також для фермерів-початківців і власників ранчо.

На цукор встановлені тарифні квоти поряд з положеннями на безоборотні кредити і маркетингові частки. Молоко і молочні продукти більше не підтримуються мінімальними цінами за державними закупівлями вершкового масла, сухого знежиреного молока, сиру, але тарифи і тарифні квоти тримаються на рівні. Виділяються маркетингові кредити на пшеницю, кормове зерно, бавовну, рис, насіння олійних культур, бобові, вовну, мохер і мед, а також заходи прикордонного контролю (включаючи тарифні квоти) на яловичину і м'ясо овець. Із набуттям чинності Закону про сільське господарство 1985 року право на отримання більшості федеральних платежів за програмою є предметом для перехресного дотримання вимог.

Екологічні програми зосереджені на заходах щодо: перетворення орних земель, які руйнуються, на покращені землі, з тенденцією збереження (включаючи довгострокову відставку); перетворення сільгоспугідь у водно-болотні угіддя, а також заохочення виробників сільськогосподарських культур і розведення худоби до впровадження практик, що допомагають у вирішенні екологічних проблем. Виробництво етанолу в основному підтримується у вигляді підмандатного використання палива, податкових пільг, кредитів і грантових програм. Дослідження і рекомендації все більшою мірою зосереджені на досягненні безпеки харчових продуктів і заохочення до сталих методів ведення сільського господарства.

Підтримка ринкових цін і кредити на товари. Закон про сільське господарство 2014 р. скасував програму «Підтримка цін на молочну продукцію», тоді як програма «Підтримка цін на цукор» залишається активною. «Кредитна програма сприяння маркетингу» діє без зміни відповідно до Закону про сільське господарство 2014 року, за винятком коригування ставки по кредиту на бавовну. Закон про сільське господарство 2014 р. встановлює базову кредитну ставку маркетингової підтримки на бавовну від середнього показника скоригованих переважаючих світових цін, безпосередньо, на два маркетингових роки вперед. Кредитна ставка маркетингової підтримки не може бути меншою ніж 45 центів за фунт або більшою ніж 52 центи за фунт.

Прямі виплати від доходу в рамках програми прямих платежів, антициклічних платежів і програми «Середній дохід від с/г культур» (ACRE) скасовуються відповідно до Закону про сільське господарство 2014 року. Нові програми прямих платежів, згідно із Законом про сільське господарство

2014 року, включають в себе програму «Покриття ціновтрат» (PLC) і програму «Аграрне покриття ризиків» (ARC). Обидві програми доступні для виробників з історичною базою посівних площ до відповідних товарів (пшениця, зернові корми, рис, насіння олійних культур, арахіс і бобові). Виробники, які бажають взяти участь у програмах повинні зробити вибір, на основі товарних категорій, між цими двома програмами. Такий вибір зумовлений Законом про сільське господарство 2014 року. Виробники можуть перерозподілити, але не збільшити, базову посівну площу своїх ферм, використовуючи середній показник посівів 2009-2012 рр. Колишні базові посівні площі для бавовни (так звані загальні базові площі) не підлягають перерозподілу. Виробники можуть також уточнити програмну прибутковість на базові акри, що буде використовуватися при розрахунку платежів з покриття ціновтрат, якщо вони зареєструють базові посівні площі в програмі з покриття ціновтрат. Для того, щоб отримати виплати за цими програмами, виробники повинні дотримуватися вимог, що також застосовуються до виробників, які беруть участь у програмах із збереження і страхування врожаю. Фермери робили свій вибір поміж цих двох програм під час реєстрації з 17 листопада 2014 року по 7 квітня 2015 року. Платежі за 2014 врожайний рік приймалися в жовтні 2015 року.

Програма «Покриття ціновтрат» здійснює платежі виробникам у розмірі 85 % від зарахованих базових акрів, тоді як ринкові ціни падають нижче фіксованих відносних цін. Виробники можуть також отримувати платежі на базові посівні площі для бавовни (так звані загальні базові акри), які засівають відповідним товаром. Платежі будуть скорочені акр-за-акром для виробників, які саджають фрукти, овочі або дикий рис на акри, які підлягають платежам.

Програма «Аграрного покриття ризиків» (ARC) здійснює платежі виробникам, коли фактичний дохід падає нижче змінного середнього еталонного рівня. Виплати здійснюються за базові акри, а не за наявні насадження. Виробники можуть вибирати ставку покриття для округу або індивідуальну, а також використовувати індивідуальний дохід ферми замість доходу округу. Згідно з програмою «Аграрного покриття ризиків» щодо округу, то тут платежі засновані на окружних показниках доходів і становлять 85 % зарахованих базових акрів. У разі вибору індивідуальних засад програми, то тут видаються платежі у разі, коли фактичні індивідуальні доходи від сільськогосподарських культур, які підсумовуються за кількістю всіх охоплених товарів на господарстві виявляються меншими від індивідуальної гарантії ARC.

Виробники бавовни не мають права на платежі в рамках програм PLC і ARC, але вони можуть придбати новий страховий добуток «Багаторівневий план захисту доходів» (STAX). У період до того, як програма STAX повністю реалізувалася, Закон про сільське господарство 2014 року авторизує платежі в рамках «Програми допомоги транспортування бавовни» (СТР). Програма була активною тільки на 2014 врожайний рік, але поширювалася на 2015 врожайний рік для тих країн, де новий STAX поки що не доступний. Платежі по СТР здійснюються на основі 60 % від базових посівних площ для бавовни протягом 2014 року і 36,5 % від основних площ районів, де програма діяла в 2015 році.

Виробники не зобов'язані вирощувати бавовну або будь-який інший товар для того, щоб мати право на платежі в рамках програми СТР.

Платіжні обмеження у сумі $125 тис застосовуються до кожної людини, активно зайнятої в сільському господарстві, без конкретних обмежень для окремих програм. Фермер може отримати додатково $125 тис. Обмеження застосовуються до загальної суми платежів на охоплену групу товарів в рамках програм PLC і ARC, а також доходи маркетингових кредитів і погашення дефіциту кредиту за «Кредитною програмою сприяння маркетингу». Окремий ліміт у $125 тис передбачений в рамках цієї програми для платежів за арахіс. Платежі на транспортування бавовни обмежені сумою в $40 тис на рік. Відповідно до програм нового «Допоміжного покриття витрат» (SCO), «Федеральної програми страхування врожаю» і STAX виробники бавовни не мають ніяких платіжних обмежень.

Обмеження стосовно прийнятності отримання допомоги в рамках програми більше не враховує відмінностей між фермерським і нефермерським доходом. Відповідно до єдиного скоригованого валового граничного розміру доходу, будь-яка людина з річним скоригованим валовим доходом вище $900 тис (включаючи нефермерські доходи) не має права на отримання платежів за товар у межах фермерської програми або програм з охорони природи.

Дві нові програми для виробників молочної продукції набули чинності: «Програма захисту маржі» (MPP) для виробників молочної продукції; і «Програма пожертвування молочних продуктів» (DPDP). Програма пожертвування молочних продуктів для виробників молочної продукції надає платежі у випадку, коли різниця між цінами на молоко і цінами на корм падає нижче мінімального рівня. Виробники вибирають, яка кількість історичного виробництва буде покриватися і за якою маржою, в межах 4 і 8 доларів США за центнер, вони будуть отримувати платежі. Ставка вище 4 доларів США за центнер потребує сплати додаткової премії вище базової плати. В рамках програми DPDP уряд купуватиме молочні продукти за переважаючими ринковими цінами для надання американцям з низьким рівнем доходу через продовольчі банки і програми допомоги продуктами, коли молочна маржа впаде нижче законодавчих цільових показників у рамках програми MPP. Програма «Відшкодування збитків від втрати доходів з молока» (MILC) залишається в силі поки діє програма MPP, але потім анулюється. Зарахування до програми MPP розпочалися 2 вересня 2014 року.

Для надання допомоги в разі лих застосовуються: «Програма надання надзвичайної допомоги медоносним бджолам», «Програма сприяння розвитку рибного сектору» і «Програми з надання допомоги деревам». Програми оновлені і мають обов'язкове фінансування, а також здійснили стійкі платежі заднім числом, щоб покрити втрати фіскальних 2012-2013 рр., коли багато виробників зазнали збитків від серйозних погодних умов. Закон про сільське господарство 2014 р. розширив «Програму допомоги для незастрахованих від стихійних лих сільськогосподарських культур» (MAP) для с/г культур, які традиційно не мали права покриватися федеральним страхуванням врожаю. Нові можливості

забезпечують значно широкий радіус покриття втрат у разі, коли стихійні лиха вражають спеціальні культури, такі як овочі, фрукти, гриби, галузь квітництва, декоративного розсадництва, аквакультури, дерен-траву, женьшень, мед, сироп і енергетичні культури. Раніше програма пропонувала покриття на рівні 55 % від середньої ринкової ціни на втрати врожаю, що перевищує 50 % від очікуваного виробництва. Тепер виробники можуть вибирати вищий рівень покриття до 65 % від їх очікуваного виробництва на 100 % від середньої ринкової ціни. Виробникам платитимуть преміальні за це додаткове покриття. Виробники-початківці, а також ті, які традиційно недостатньо обслуговуються, включаючи фермерів з обмеженими ресурсами, які вже мають звільнення від сплати за базове покриття, також отримуватимуть преміальні знижки для розширення покриття. Збільшився список зернових культур, на які тепер є право на покриття в рамках програми, в тому числі розширені практики розвитку аквакультури, а також розвитку виробництва солодкого сорго. Крім того, в перший раз буде прийнятний діапазон культур, які використовуються для виробництва біоенергії.

Фермерський кредит. Закон про сільське господарство 2014 р. започаткував стабільну програму Міністерства сільського господарства США «Мікрокредити фермерського агентування», яка призначена для надання допомоги малим і сімейним операціям, а також фермерам-початківцям і соціально незахищеним фермерам, надаючи кредити близько $35 тис. Закон про сільське господарство 2014 р. після перегляду прямих і гарантійних кредитних програм управління сільським господарством вносить зміни, які включають розширення видів правомірних суб'єктів, надання вигідних відсоткових ставок для механізмів співфінансування, збільшення кредитних лімітів для мікрокредитів, доступність молодіжних кредитів у міських районах, а також скасування обмеження для гарантованих операційних кредитів. Закон про сільське господарство 2014 р. після перегляду прямих і гарантійних кредитних програм із володіння сільським господарством вносить зміни, які охоплюють розширення видів правомірних суб’єктів, надання вигідних відсоткових ставок для механізмів співфінансування, забезпечення більшого відсотка гарантій за гарантійними кредитами зі збереження, збільшення кредитних лімітів для предоплати програми, і авторизація програм повторного кредитування для сприяння купівлі землі корінними американськими виробниками.

Страхування сільськогосподарських культур. Закон про сільське господарство 2014 р. дозволяє опції додаткового страхування (SCO), яке пропонує виробникам додаткове страхове покриття площ поряд із традиційною політикою страхування врожаю. Виробники, які бажають брати участь у «Програмі покриття ризиків сільського господарства», не мають права купувати страхування SCO. Учасники нового «Багаторівневого плану захисту доходів» (STAX) не можуть придбати поліси SCO для вже застрахованих акрів бавовни. Також Закон про сільське господарство 2014 р. уповноважує новий STAX, у рамках якого надаються преміальні субсидії виробникам бавовни на придбання страхових полісів дохідних площ. Програма спрямована на вирішення зобов’язань США відповідно до постанови СОТ, згідно з якою американські

субсидії на бавовну, в рамках попередніх програм, впливають на світові ціни і, таким чином, спотворюють торгівлю.

Закон про сільське господарство 2014 р. вносить вимоги до Федеральної корпорації страхування врожаю, щоб вона пропонувала виробникам органічних культур – якомога швидше, але не пізніше 2015-го перестрахувального року – провести моніторинг цін для всіх органічних культур, вироблених відповідно до стандартів Міністерства сільського господарства США, які відображають роздрібну або оптову ціну, в міру необхідності. Закон про сільське господарство 2014 р. також спрямовує Агентство з управління ризиками Міністерства сільського господарства США на розробку страхового покриття для доходів від арахісу, починаючи з врожайного 2015 року, за умови розвитку актуарно звукового продукту. Федеральна рада страхування врожаю уповноважена розглядати і пропонувати індивідуально розроблені індексні погодні покриття на товари, які не дуже добре обслуговуються. Науково-дослідні роботи та розробки тримають курс на вивчення нових страхових продуктів для біоенергетичних культур, риби сома, люцерни, хвороб тварин і порушення роботи сектору, а також диверсифікованих операцій і безпеки харчових продуктів для спеціальних культур.

Закон про сільське господарство 2014 р. додає положення до Закону про страхування федерального врожаю з метою поліпшення доступу до страхування врожаю для фермерів-початківців і власників ранчо, які визначаються як фермер або власник ранчо, які мають не більше ніж 5-річний досвід роботи. Ці положення включають скорочення на 10 відсоткових пунктів від страхових премій і звільнення фермерів-початківців і власників ранчо від сплати адміністративного збору в розмірі $300 для політики катастрофічного рівня. Це також дозволяє збільшення від 60 до 80 % перехідного врожаю як заміни низької фактичної врожайності внаслідок втрат з природних причин.

Дослідження. Закон про сільське господарство 2014 р. дозволяє створення Фонду для виробництва продовольства і ведення сільського господарства, нової некомерційної організації сприяння дослідженням і передачі технологій за допомогою державно-приватних співробітництв. Закон встановлює початковий бюджет у сумі $200 млн для фонду, який повинен бути узгоджений із зовнішніми фондами. Закон про сільське господарство 2014р. також розширює підтримку здоров'я тварин, дослідження захворювань і ветеринарні послуги, а також виділяє $5 млн на рік у вигляді гранту на розвиток потенціалу та інфраструктури в цих напрямах. Обов'язкове фінансування наукових досліджень і фінансування для спеціальних культур збільшилося до $80 млн на рік, у тому числі щонайменше $25 млн виділені для екстреного дослідження хвороби цитрусових. Першочергові напрями досліджень, які визначаються відповідно до закону, включають: бобові, кавові рослини, кукурудзу, сою та інші зернові побічні продукти, а також інструктаж з техніки безпеки харчових продуктів. Дослідження запилювачів розширене за рахунок включення пунктів про здоров'я і спостереження населення, і значно ширше визначення розладів запилювачів.

Технічна допомога. Закон про сільське господарство 2014 р. збільшує обов'язкове фінансування від $75 млн до $100 млн за 2014-2018 рр. в рамках «Програми розвитку сільського господарства для фермерів-початківців і власників ранчо», щоб вони могли отримати практичний досвід, освіту, підтримку і технічну допомогу. Пріоритет буде надаватися партнерству і співробітництву на чолі з неурядовими організаціями, орієнтованими на громадськість.

Природні ресурси та природоохоронні заходи. Посівні площі в рамках «Програми збереження резервної системи» (CRP) зменшені до $24 млн до 2017 р. Поточні надходження знизилися до 25,6 млн акрів. Можуть бути виділені 2 млн акрів пасовищ для заміни безсервітутної частини під егідою «Програми збереження пасовищ». Фінансування «Програми перехідних стимулів» (TIP) було збільшене на понад 30 %, що встановлено в Законі про сільське господарство в 2014 році, забезпечуючи до $33 млн до 2018 р. «Програма перехідних стимулів» дозволяє фермерам на пенсії та власникам ранчо, які зареєстровані в «Програмі збереження резервної системи» (CRP), отримувати платежі протягом двох додаткових років, якщо вони передають посівні площі соціально неблагополучним, військовим ветеранам або виробникам-початківцям, які використовують землю для стабільного випасу худоби або вирощування сільськогосподарських культур. «Програма стимулів для покращення середовища проживання диких тварин» була скасована, хоча 5 % фондів «Програми стимулів для розвитку якості навколишнього середовища» буде виділено для практик, пов'язаних з довкіллям. Нова «Програма збереження сервітуту для аграрного сектору» (ACEP) консолідує «Програму збереження водно-болотних угідь», частину сервітуту «Програми збереження пасовищ» і «Програму по захисту сільськогосподарських угідь». «Програма збереження сервітуту для аграрного сектору» (ACEP) забезпечить трохи більше половини від рівня фінансування, встановленого для трьох зведених програм у рамках Закону про сільське господарство 2008 року. «Регіональна програма підтримання партнерства» (RCPP) призначена для координації допомоги стосовно підтримання партнерських відносин і для вирішення проблем з партнерами в регіональному або водорозподільному масштабі. RCPP об'єднує функції існуючих регіональних програм: «Програма підвищення рівня водокористування в сільському господарстві», «Програма водорозподілу Чесапікської затоки», «Ініціатива по кооперативному підтриманню партнерства» та програму, орієнтовану на «Басейни Великих озер». RCPP щорічно фінансує $100 млн, плюс 7 % фінансування будуть спрямовані на «Програму стимулів для розвитку якості навколишнього середовища», «Програму збереження», «Програму збереження сервітуту для аграрного сектору», а також на «Програму охорони лісів». Преміальні субсидії на страхування врожаю знову пов'язані з дотриманням умови збереження (збереження земель, які зазнають руйнації та водно-болотних угідь) уперше з 1996 року.

Заходи з розвитку сільських районів. Закон про сільське господарство 2014 р. розширює кількість грантів на розвитку ринку, а саме продуктів із

доданою вартістю. Фінансування збільшилося від $15 млн до 63 млн, за кожний 2014-2018 фінансовий рік. Пріоритетна увага приділятиметься проектам, які щонайповніше сприяють створенню або збільшенню маркетингових можливостей як для операторів малих і середніх фермерських угідь, так і для ветеранів, фермерів-початківців і соціально незахищених фермерів, а також для власників ранчо. Закон про сільське господарство 2014 р. розширює рамки програм для поліпшення доступу до сільських широкосмугових телекомунікаційних послуг. Програми доповнюються новими інструкціями та визначеннями, покриваючи вимоги прийнятності за кредитами, послідовність використання грантових кредитів, показники збору даних і дослідження ефективності кредитних програм. Широкосмуговісгь визначається як потужність передачі 4 Мбіт вниз за течією зв'язку і 1 Мбіт вгору за течією зв'язку. Нова програма «Гігабітний мережевий пілот у сільському господарстві» має на меті провести ультрависокошвидкісний Інтернет у сільські місцевості. Закон про сільське господарство 2014 р. передбачає, що діловоди сільського господарства і транспорту завершать оновлене дослідження щодо вантажних перевезень сільськогосподарської продукції, поновлюваних видах палива, а також інших питань, що мають важливе значення для економіки сільських громад.

Закон про сільське господарство 2014 р. знову уповноважує «Програму збереження біомаси сільськогосподарських культур» (BCAP) надавати фінансову допомогу фермерам і власникам ранчо, які встановлюють і підтримують нові врожаї енергетичних біомас, або які збирають урожай і доставляють ліс або сільськогосподарські відходи в пункти кваліфікаційних енергетичних об'єктів. Із загальної суми $25 млн на рік, дозволених у рамках програми BCAP, Закон про сільське господарство 2014 р. вимагає 10-50 % від загального обсягу фінансування, які будуть використовуватися для збору і транспортування відходів біомаси. Традиційні продукти харчування і кормові культури не можуть претендувати на допомогу. Закон про сільське господарство 2014 р. також прийняв низку модифікацій для програми BCAP, у тому числі вищі стимули для соціально незахищених фермерів і власників ранчо, а також, серед інших змін, більш вузькі кваліфікації біомас для відповідних виплат.

У рамках Закону про сільське господарство 2014 р. «Програмі сприяння біоочищенню» дали назву «Програма з розвитку систем біоочищення, поновлюваних хімічних речовин та біологічних продуктів», і додали покриття для виробництва поновлюваних хімічних речовин, вироблених на біологічних продуктів та інших біоочисних побічних продуктів. Закон передбачає обов'язкове фінансування гарантійних кредитів у розмірі $200 млн на 2014-2016 рр., з додатковою авторизацією виділених коштів до $75 млн протягом 2014-2018 рр.

Закон про сільське господарство 2014 р. повторно санкціонував «Програму енергопостачання в сільських районах Америки» (REAP), але із скороченим фінансуванням. У рамках Закону створили нову програму «Економія енергії в сільській місцевості», щоб допомогти сім'ям і малим підприємствам у сільській

місцевості, включаючи фермерів, досягти рентабельної енергетичної ефективності. Фінансування уповноважене на $75 млн за фінансовий рік.

Органічне сільське господарство. Закон про сільське господарство 2014 р. також розширює перелік програм органічного сільського господарства. Санкціоновані фонди зросли більше ніж у два рази для перерозподілу коштів з метою отримання органічної сертифікації виробниками і обробниками органічних продуктів; розширення загального обов'язкового фінансування на дослідження органічності продуктів; звільнення сертифікованих органічних виробників від необхідності платити за загальноприйняті програми просування товару щодо їх органічної продукції, а також встановлення можливості для програми просування органічної продукції; вимагає поліпшення страхування врожаю для виробників органічних продуктів; і зміцнює дотримання вимог до органічних продуктів.

Садівництво. Закон про сільське господарство 2014 р. розширює програми для спеціальних культур, зокрема, в галузі наукових досліджень, управління та профілактики захворювань, а також наявності фруктів і овочів через програми харчування. Закон повторно авторизує спеціальні гранти по видах круп зі збільшенням фінансування; розширює рамки діяльності програм «Ініціатива дослідження сільськогосподарських культур» та «Фермерський ринок та сприяння розвитку місцевих продуктів харчування»; впроваджує програму «Постачання свіжих овочів та фруктів для шкіл»; і розширює фінансування до 2018 фінансового року для реалізації ініціатив стосовно збору інформації та ринкових даних, вивченню безпеки харчових продуктів та просування товарів.

Безпека харчових продуктів. Закон про сільське господарство 2014 р. вніс поправки до Закону про інспекцію м'яса, щоб розширити види вирощуваних сомів під юрисдикцією агенції Безпеки харчових продуктів та інспекції (FSIS), і включити як рідні, так і немісцеві види. Щодо сприяння розвитку внутрішньої продовольчої галузі, новий Закон про сільське господарство повторно запускає Програму додаткової продовольчої допомоги (SNAP), яка є найбільшою національною продовольчою програмою. Закон містить основні положення, але обмежує доступ до відрахування доходів, які підвищують рівень пільг для деяких домашніх господарств. Забезпечується додаткове фінансування в рамках програми SNAP для підвищення зайнятості та заходів з підготовки кадрів, підвищення опцій здорового харчування, а також розширення дій по боротьбі з шахрайством. Закон також містить положення, спрямовані на збільшення різноманітності здорових продуктів, доступних для школярів протягом всього навчального дня. Загальний обсяг фінансування SNAP у 2013 р. становив $82,5 млрд, а в 2014 році – $76,2 млрд. Ці суми включені в оцінку підтримки споживачів (CSE) (частка від витрат SNAP, що припадає на виробництво на рівні ферми) і оцінюються в $21,5 млрд в 2013 р. і $19,9 млрд в 2014 р. В рамках Закону про сільське господарство 2014 р. створено програму «Пожертвування молочних продуктів» (DPDP). Відповідно до цієї програми, Департамент сільського господарства США купуватиме молочні продукти за переважаючими ринковими цінами для розподілу американцям з низьким рівнем доходу через продовольчі

банки і програми підгодівлі, коли молочна маржа впаде нижче законодавчих цільових показників у рамках «Програма захисту маржі» (MPP).

Міжнародна продовольча допомога. Закон про сільське господарство 2014 р. повторно запускає програми міжнародної продовольчої допомоги, включаючи програму «Макговерн – Dole Food освіта і дитяче харчування». Встановлюється також пілотна програма «Продовольчої допомоги місцевих і регіональних закупівель» як затвердженої програми з асигнуваннями уповноваженими в $80 млн за кожен рік 2014-2018 рр.

Закон про сільське господарство 2014 р. анулює програму «Стимулювання молочного експорту» і повторно запускає такі програми: «Доступ до ринку», «Розвиток іноземних ринків» і «Технічна допомога для спеціальних культур». У торгових договорах Сполучені Штати і Бразилія досягли угоди стосовно врегулювання давньої суперечки в рамках СОТ щодо бавовни. Відповідно до умов договору, Бразилія погодилася припинити суперечки, відмовившись від своїх прав на протидію торгівлі США або будь-які подальші процесуальні дії у цій суперечці. Бразилія також вирішила не застосовувати нових заходів СОТ проти програм підтримки виробництва бавовни в США на період поки Закон про сільське господарство 2014 р. є чинним, або щодо сільськогосподарських експортних кредитних гарантій за програмою GSM-102 до тих пір, поки програма функціонує відповідно до погоджених умов. Меморандум про взаєморозуміння 2014 р. передбачає додаткову підтримку з наданням технічної допомоги і створенням потенціалу, започаткованих у рамках Меморандуму про взаєморозуміння 2010 року. США зроблять остаточний одноразовий внесок у розмірі $300 млн для Бразильського інституту бавовни, або Міжнародній асоціації адвокатів (IBA). Меморандум про взаєморозуміння 2014 р. також передбачає додаткові варіанти використання коштів, такі, як наукові дослідження спільно з американськими інституціями.

Органічні продукти переробки, сертифіковані в США або Кореї, тепер можуть бути позначені як органічні в будь-якій країні. Це забезпечить американським фермерам, переробникам і підприємствам органічної продукції значно ширший доступ до зростаючого ринку Кореї для органічних продуктів. Домовленість між двома країнами набула чинності 1 липня 2014 р. Домовленість охоплює органічні приправи, каші, дитяче харчування, заморожені страви, молоко та інші продукти переробки. США підписали рамкову угоду з торгівлі та інвестицій (TIFA) з Економічним співтовариством західноафриканських держав (ECOWAS). США продовжують проводити переговори із завершення угод Транс-Тихоокеанського партнерства (TPP) і Трансатлантичної торгівлі та інвестиційного партнерства (TTIP).

Маркування. Панель відповідності СОТ від 20 жовтня 2014 р. встановила, що вимоги щодо вирізки м'язової частини м'яса відповідно до нового правила США для маркування країни походження (COOL), яке набрало чинності 23 травня 2013 року, як і раніше не відповідає зобов'язанням США відповідно до угоди з СОТ про технічні бар'єри в торгівлі. 28 листопада 2014 року США повідомили Державні залізниці Данії (DSB) про своє рішення звернутися до

апеляційного органу з деяких правових питань, охоплених в доповіді панелі і дотримання певних правових інтерпретацій, розроблених панеллю.

10.2. Аграрна політика Канади

Державна підтримка фермерам Канади надається через програми двох рівнів – федерального (центрального) та провінційного. Серед програм федерального рівня слід відзначити:

1) національну програму стабілізації чистого доходу,
2) програму уніфікації цін через Пшеничну Палату,
3) програму авансових платежів,
4) програму підтримки узгодженого рівня виробництва.

Національна програма стабілізації чистого доходу є своєрідним механізмом заощадження для фермерів, який гарантує, що навіть у несприятливий рік рівень доходу фермера не впаде нижче середнього показника за останні три роки. Згідно до встановленого механізму, існує спеціальний рахунок ШБА, який наповнюється з двох фондів. Перший фонд – це фонд, на який перераховує кошти фермер (мінімальний внесок складає 3% від обсягу його чистого продажу продукції за поточний фінансовий рік). До другого фонду надходять кошти від федерального уряду та уряду провінції в обсязі, що відповідає внеску фермера. Кошти на створеному таким чином рахунку N18 А зберігаються під 6% річних. Якщо в поточному році дохід фермера виявиться нижчим за середній показник за останні три роки, то фермер має право на відшкодування різниці з рахунку ШБА. Внесок фермера на рахунок ШБА не відноситься на його витрати, а отже кошти, що він отримує з цього рахунку в разі потреб, не обкладаються податком. Водночас, та частина коштів, що внесена урядом, а також нараховані відсотки відлягають оподаткуванню в той рік, в який вони отримані фермером. Згідно до федерального законодавства, рахунок МША може бути переданий спадкоємцю в разі смерті фермера.

Пшенична Палата Канади (*CanadianWheatBoard*) є організацією, яка має виключити право продавати пшеницю та ячмінь від імені Канадських виробників цих культур на зовнішньому ринку та для переробки на внутрішньому ринку (для фермера існує можливість продажу зазначених культур самостійно на внутрішньому ринку фуражу). Головною функцією Пшеничної Палати є уніфікація цін, за якими виробники продають пшеницю та ячмінь різних класів. Діяльність Пшеничної Палати спрямована на те, аби кожний фермер, який здійснив поставку пшениці або ячменю до Пшеничної Палати в будь-який час протягом сільськогосподарського року, отримав за зерно певної категорії таку саму ціну, що й інші фермери. Механізм функціонування програми передбачає, що фермери продають зерно Пшеничній Палаті у зручний для них час і отримують при цьому встановлену початкову ціну, однакову для всього зерна, що належить до одного класу. Протягом сільськогосподарського року Пшенична палата здійснює торгівельні операції на внутрішньому та зовнішньому ринках та генерує дохід на чотирьох окремих рахунках: пшениці, твердої пшениці, ячменю

та ячменю вищого ґатунку. Наприкінці сільськогосподарського року Пшенична Палата робить остаточний розрахунок та виплачує виробникам решту коштів. Таким чином, остаточна ціна, яку отримує фермер, не залежить ні від часу, коли він продав зерно Пшеничній Палаті, ні від того, на якому ринку і за яких умов було реалізоване це зерно самою Пшеничною палатою, але безпосередньо залежить від якості зерна. Тому на виробника покладають витрати, що пов'язані з доведенням зерна до стану, що відповідає стандарту.

Продаж пшениці та ячменю через Пшеничну Палату Канади є обов'язковим. І хоча така система має свої переваги з точки зору захисту інтересів фермерів, забезпечення стабільності ринку, міцності позицій країни на світовому ринку та економії на масштабі, вона піддається широкій критиці в Канадському суспільстві на тій підставі, що суперечить принципам свободи вибору та вільної конкуренції, на яких має будуватися демократичне суспільство. Тому слід очікувати, що найближчим часом цю систему буде модифіковано, і щонайменше участь у ній стане добровільною.

Програма авансових платежів. Федеральний уряд Канади також надає фермерам грошові кошти під зерно, що зберігається на фермі. Як правило, такий аванс надається восени. Авансовий платіж можна отримати на пшеницю (розрізняють пшеницю та тверду пшеницю) та ячмінь (розрізняють ячмінь та пивоварний ячмінь). Така програма регулюється спеціальним законодавчим актом за назвою AMPA (Акт щодо програм реалізації сільськогосподарської продукції – *Agricultural Marketing Programs Act*). Крім того, у 2000 р. було започатковано окрему програму, яка передбачає видачу готівки авансом під весняну посівну – 8CAP (Весняна програма авансових платежів). Згідно весняної програми авансування під посівну на 2002 рік, фермер може отримати готівку на загальну суму до 250 тис Канадських доларів. Перші 50 тис доларів звільняються від сплати відсотків на період до 31 серпня 2002 р., або до моменту остаточного повернення позики, залежно від того, яка подія настане раніше. На суму авансу понад 50 тис. доларів сплачуються відсотки за встановленою ставкою. Нарахування відсотків здійснюється на щоденній та щомісячній основі.

Позичальник несе юридичне зобов'язання повернути авансовий платіж, як тільки з'явиться можливість реалізації зерна. Авансові платежі 2001-2002 року будуть погашатися зерном за встановленою ціною. Якщо восени позичальник звертається по авансовий платіж за програмою AMPA, а в цей час на його рахунку за весняною програмою ЗСАР залишаються кошти, то баланс його операцій передається від однієї програми до іншої, а отже сума авансового платежу за програмою AMPA, на яку від може розраховувати, буде меншою, зокрема, меншою буде сума готівки, що звільнена від нарахування відсотків.

Пшенична Палата зобов'язана стягувати відсоток з операцій повернення коштів, коли кошти вносяться готівкою, а не за рахунок поставок зерна Пшеничній Палаті. Такі нарахування здійснюються на суми, що перевищують 500 Канадських доларів. Це стосується також коштів, які були переведені з балансу програми БСАР на баланс програми AMPA. Проте для позичальника існує можливість, перше ніж перевести залишок коштів з рахунку БСАР на

рахунок AMPA, погасити будь-яку частину авансу готівкою без нарахування відсотків.

В цілому, підтримка виробників значно зменшилася з 1986-88 років і внутрішні ринки є конкурентоспроможними для більшості сільськогосподарських товарів, включаючи пшеницю і ячмінь в західній частині Канади. Поточний рівень підтримки складає близько 11 % від валових фермерських надходжень. В останнє десятиліття більшість реформ відбувалися із залученням перевірених існуючих програм, не зважаючи на те, що політика останніх п'яти років з 2013 по 2018 рр. акцентує увагу на інноваціях, конкурентоспроможності та стійкості.

Такі сектори, як молочний, птахівничий і яєчний продовжують отримувати високу цінову підтримку, спотворюючи виробництво і торгівлю, з високою орендною платою вони капіталізовані у вартості квот, необхідних для виготовлення товарів в рамках системи поставок і управління. Збільшення кількості квот є доступним, і зниження цінової підтримки буде кроком на шляху до покращення ринкової орієнтації, стимулюючи скорочення витрат і диверсифікацію продуктів та інновацій, і сприяючи зниженню діючої ренти в якості бар'єру до вступу в сектори поставок і управління.

Бюджетна підтримка орієнтована на пом'якшення коливань доходів фермерів, що призвело до впровадження кількох програм з потенційно пересічними мандатами і наслідками. Реалізація спеціальних програм має регулюватися більш суворими протоколами і дисциплінами, які пом'якшують потенційний тиск для отримання додаткової підтримки в ситуаціях, коли вистачає існуючих програм.

Нові програми мають на меті впровадження більш конкретних промислових досліджень і розробок, привнесення інновацій у продовольчий сектор і сільське господарство, а також введення маркетингових ініціатив. Це має сприяти розвитку інновацій в секторі. Політика повинна продовжувати тримати курс на сприяння прийняттю інновацій, які відповідають основним завданням в рамках підвищення прибутковості, конкурентоспроможності та стійкості продовольчого і сільськогосподарського сектора.

Канада велика країна з невеликим населенням по відношенню до площі. Канада займає 7 місце в рейтингу ОЕСР за показником ВВП на душу населення. Загалом сільське господарство залишається важливою частиною економіки на регіональному рівні, але в цілому становить менше 2% ВВП. Країна є великим нетто-експортером сільськогосподарської продукції, включаючи експорт продукції АПК, що становить 10 % від загального обсягу експорту. Більше половини канадських продуктів АПК експортують в Сполучені Штати. Типова ферма в західних преріях в два рази перевищує середній показник по країні з точки огляду землі, високопродуктивності і, в основному, виробництво здійснюється для експортних ринків. Найбільш масштабне виробництво молока зосереджене в східній частині Канади, де відносно менші розміри ферм і більше різноманіття культур, включаючи фрукти та овочі. Можна спостерігати значну

присутність виробництва червоного м'яса (відгодівля свиней і великої рогатої худоби) по всій Канаді, особливо в західній частині Канади, в Онтаріо і Квебеку.

Розробка методів підтримки сільського господарства. Підтримка розвитку сільського господарства в Канаді значно зменшилася з 1986-88 років і в останні роки продовжує знижуватися в зв'язку з більш низьким рівнем підтримки ринкових цін та відшкодуваннями збитків від стихійних лих. Підтримка здебільшого фокусується на платежах, які спрямовані на пом'якшення коливань доходів фермерів. Частка потенційно найбільш спотворюючої підтримки для виробництва і торгівлі, номінальний коефіцієнт захисту (NPC), поодинокі товарні перевезення (SCT) відносно оцінки підтримки виробника (PSE) – все це в значній мірі визначається шляхом підтримки ринкових цін, і доставляється перевіреними системами поставок і управління, задіяних для поставок молока, птиці та яєць.

Оцінка підтримки виробників % від виручки (% PSE). Значні реформи в кінці 1980-х на початку 1990-х призвели до скорочення частки від виручки по відношенню до 1986-88 рр., і в останні роки рівень підтримки продовжує знижуватися. Рівень підтримки залишається стабільно нижче середнього показника по ОЕСР.

Потенційно найбільш спотворююча підтримка % PSE. Підтримку ринкової ціни (MPS) для зернових культур було припинено в 1995 році, скорочуючи частку найбільш спотворюючої підтримки (на основі обсягу виробництва і використання вхідної змінної – без вхідних обмежень). В даний час MPS для молочних продуктів становить найбільшу частку спотворюючої підтримки, яка в даний час складає таку ж частку, як і в базисний період.

Співвідношення цін виробників до цін світового ринку (номінальний коефіцієнт захисту – NPC). З 1995 року NPC випливає загалом з MPS для молочних продуктів, птиці та яєць. Ціни виробників інших товарів, в основному, відповідають цінам на світовому ринку.

Загальна оцінка підтримки по відношенню до ВВП знижується, досягнувши 0,4 % ВВП в 2012-14 рр. Так як PSE знизилася, то загальна оцінка підтримки послуг (GSSE) зросла з 1/8TSEB 1986-88 рр. до більш ніж на 1/4 в 2012-14 рр.

Платежі, засновані на виготовленню продукції. Погана підтримка ринкових цін на молоко, птицю та яйця випливає з підвищення цін на кордоні, і є основною рушійною силою змін PSE в 2014 р.

Відсоток товарних валових фермерських надходжень для кожних поодиноких перевезень товарів склав 80% PSE в 2014 р. Рівень поодиноких товарних перевезень (SCT), зокрема, вищий для молочної, птахівничої продукції та яєць.

1. Підтримка ринкової ціни визначається за вирахуванням податків виробників та надлишкової вартості кормів. В Канаді MPS розповсюджується на групу наступних товарів: пшеницю, кукурудзу, ячмінь, овес, сою, рапс, льон, картоплю, сочевицю, сухі боби, горох, молоко, яловичину і телятину, свинину, птицю та яйця.

2. Перегляд загальної оцінки підтримки послуг (GSSE) з новими категоріями було запроваджено в 2014 р. При необхідності переоцінка здійснювалася протягом усього часового інтервалу. Серії GSSE та отриману загальну оцінку підтримки не можна порівняти з раніше опублікованими серіями.

Основні політичні інструменти. Підтримка ринкової ціни, призначена для молочних продуктів, м'яса птиці і яєць, надається за рахунок тарифів і квот на виробництво, які йдуть в оборот тільки в межах провінцій, і в поєднанні з системою внутрішнього ціноутворення.

Згідно з Конституцією Канади, відповідальність за сільське господарство розподілене між федеральним урядом і урядами провінцій. З 2003 р. основні політичні інструменти були встановлені в рамках спільних п'ятирічних федеральних, провінційних і територіальних угод (PPT). Така PPT угода, яка визначає багатосторонні рамки сільськогосподарської політики називається «GrowinqForward 2» (GF2), і охоплює 2013-18 рр. Вона спирається на попередні рамки, але при цьому підкреслює три основних пріоритетних напрямки: інноваційна діяльність, конкурентоспроможність і розвиток ринку, а також адаптивність та потужність галузі.

Основні заходи підтримки надаються шляхом управління бізнес-ризиками (BRM). Існує п'ять програм BRM:

1) AgriStability (оцінюється рентабельність всієї ферми, надають підтримку в роки значного зниження доходів);

2) Agrilnuest (державні заощадження виробників з помірним зниженням доходів або інвестиції' в сільськогосподарські операції для зниження ризиків);

3) Agriinsurance (покриття збитків виробничих втрат в результаті стихійних лих);

4) AgriRecovery (FPT визначає рамки по ліквідації наслідків стихійних лих);

5) AgriRisfe Initiatives (підтримує наукові дослідження і розробки, а також впровадження та адміністрування нових інструментів управління ризиками).

В рамках угоди GF2 запроваджується три нових федеральних програми, які не входять в категорію програм по управлінню бізнес ризиками, Agriinnovation, AgriMarketing та AgriCompetitiveness, що підтримують інвестиції спрямовані на розвиток наукових досліджень і розробок, а також привнесення інновацій в продовольчу та сільськогосподарську галузі, на ряду з маркетинговими ініціативами.

Угода GF2 досить гнучка в плані надання провінціям і територіям прав для розробки і здійснення програм, які відповідають регіональним пріоритетам для підтримки спільних національних результатів. Провінції також можуть визначати рівень ресурсів, які будуть витрачені в ході програми підтримки в межах Багатосторонньої рамкової угоди (MFA). Крім того, провінції можуть вибрати провінційні програмування BRM за межами угоди MFA, такі як програма Онтаріо «Управління ризиками» та страхова програма Квебеку «Стабілізація доходів сільського господарства».

Більшість екологічних програм на рівні ферми розроблені і знаходяться під управлінням урядів провінцій. Загальні приклади включають оцінку екологічних ризиків і впровадження вигідних управлінських практик. Федеральний уряд доповнює ці програми іншими програмами стабільного прогресу науки і технологій, які підтримують сферу біофізичних досліджень та інших заходів. Федеральні співфінансовані пріоритетні програми заохочують до більш ефективного і відповідального використання ресурсів; використання більш цілеспрямованих, спільних і орієнтованих на результат підходів, і створення сприятливих ринкових рішень (наприклад, ширше використання планів фермерських груп з залученням водозбірних басейнів).

Програма управління ризиками в рамках угоди GF2 – AgriRisk Initiatives підтримує приватний сектор з метою розширити його роль в с/г управлінні ризиками і розробити нові інструменти управління ризиками в промисловості. Програма підтримує наукові дослідження і розробки, а також експериментальне впровадження нових інструментів управління ризиками. В рамках цієї ініціативи, в 2014 році була запущена чотирирічна дослідна програма «Страхування худоби», щоб надати виробникам у галузі тваринництва інструменти для перестрахування від несподіваного зниження цін, розширюючи тим самим досвід і беручи до уваги аналогічну програму страхування в Альберті, впроваджену 2009 року. В той час як премії від цього страхового продукту повністю виплачені виробниками, федеральні і західні провінційні уряди покривають витрати на управління та поставки в рамках програми. Федеральний уряд також надасть безоплатну позику в разі, якщо програма попаде в дефіцит.

У 2014 році виробники отримали 1,2 млн CAD ($1,1 млн) виплат по ліквідації наслідків катастроф в рамках програми AgriRecovery: «Ініціатива з надання допомоги по вирощуванню полуниці в канадській провінції Нова Шотландія», відшкодовуючи виробникам полуниці непередбачувані витрати, які вони понесли при знищенні і пересадженні заражених вірусом полуничних ділянок. У 2014 році в Манітоба, Канада, в рамках «Ініціативи по ліквідації дефіциту фуражу і допомога в транспортуванні» були проведені заходи по наданню допомоги виробникам тваринництва у відгодівлі і розведенні стада з відшкодуванням непередбачених витрат через невідповідні умови на пасовищах і кормовий дефіцит в результаті надлишку вологи і затоплення.

В березні 2014 року уряд Канади прийняв закон про справедливі умови залізничних перевезень для виробників зернових культур у зв’язку із зростаючим тиском, з яким зіштовхнулася система залізничних перевезень Західної Канади, і накопиченням зерна урожаю 2013-14 рр. Створення цього закону призвело до внесення змін до законів «Про зерно та ринок зерна в Канаді» та «Про перевезення вантажів», а також сприяли встановленню нових регулюючих повноважень. У законі встановлено мінімальний обсяг зерна, який залізничні компанії можуть перевозити протягом певного періоду часу, і уряду дозволено встановлювати вимоги щодо мінімального обсягу зерна. Закон вступив в силу в серпні 2014 р., згідно з яким залізничні компанії повинні були надавати додаткові дані про перевезення зерна для покращення контролю загальної продуктивності

залізничного ланцюжка зернових поставок. Правила висвітлювали експлуатаційні умови угод про рівень обслуговування, які урегульовуються Канадським транспортним агентством для підтримки комерційних переговорів між вантажовідправниками і залізницями; також вони збільшують доступ до інтеркомутації залізничних компаній, щоб забезпечити додаткові можливості для вантажовідправників. І, нарешті, Канадській зерновій комісії (CGC) надали ширші повноваження щодо прийому нових положень, які повинні бути включені в контракти між виробником зерна та зерновою компанією, включаючи штрафні санкції в разі порушення умов договору.

9 грудня 2014 року уряд Канади вніс модернізації до Закону Канади про зернову промисловість. Це законодавство має на меті посилити захист виробників, якість зерна, а також гарантії безпеки. Пропоновані реформи дозволяють CGC створити компенсаційний фонд для захисту виробників в тому випадку, якщо ліцензіат не сплатив зернові поставки. Доступ виробників до визначення сорту і засміченості зерна для поставок буде розширений, залучаючи технологічні ліфти, постачальників зерна і вантажного обладнання для контейнерів. Новий ряд ліцензій буде створено для вантажного обладнання для контейнерів, які також будуть залучені в рамках програм захисту платіжних внесків виробників. Для CGC органи влади будуть контролю і тестувати зерно на елеваторах. В східній Канаді буде створено комісію для підтримки і гарантій безпеки зерна, а також надання допомоги у вирішенні суперечок у доступі до ринку.

25 лютого 2015 р. Закон про виробництво сільськогосподарської продукції отримав королівську санкцію. Закон включав поправки, які мали на меті привнести Закон про права селекціонерів у відповідність до 1991 Конвенції Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (UPOV 91). Шляхом зміцнення прав інтелектуальної власності селекції рослин в Канаді, закон має заохочувати виділенню інвестицій на канадські дослідження та розробки, мотивувати зарубіжних селекціонерів захищати та продавати свої сорти в Канаді, і надавати канадським фермерам більше можливостей для вибору в отриманні доступу до нових та інноваційним сортів рослин.

В рамках угоди GF2, уряд Канади продовжує розподіл пріоритетів для реалізації національного відстеження худоби у співпраці з провінціями, територіями та індустрією. Програма AgriMarketing GF2 фінансує 7,5 млн CAD ($6,8 млн) в Канадські послуги по агропроспежуваносгі «TraceCanada», передову галузеву не некомерційну корпорацію, з метою розробки і впровадження національного відстеження баз даних в галузі тваринництва. За допомогою баз даних будуть накопичувати, зберігати і управляти інформацією по відстеженню у відповідності до національних стандартів, федеральних та провінційних правил, а також конкретних потреб і бізнес вимог промисловості. Поправки до федерального статуту про здоров'я тварин вступили в силу 1 липня 2014 р., і мають на меті здійснення обов'язкової національної системи ідентифікації свиней та системи звітності руху. Від 1 липня 2015 р. такі ж вимоги будуть застосовуватися до розведення диких кабанів. Ці нові вимоги встановлені на

додаток до обов'язкових федеральних вимог ідентифікації тварин для великої рогатої худоби, овець і бізонів.

З 2009 р. Канада підписала угоди про вільну торгівлю (FTA) з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією та Швейцарією), Перу, Колумбією, Йорданією, Панамою та Кореєю. У 2014 р. Канада підписала угоду про вільну торгівлю з Гондурасом і завершила переговори щодо укладання всеосяжної економічної та торгової угоди з ЄС. Канада також веде переговори щодо укладання угод про вільну торгівлю з декількома країнами, включаючи угоди про співробітництво з Транс-Пасіфік (Trans-Pacific – TPP), Японією, Індією, Марокко, CARICOM (Карибське співтовариство) та Ізраїлем (модернізація існуючої FTA угоди), і проводить попереднє обговорення з Туреччиною, Меркосур і Таїландом.

У грудні 2008 р. Канада і Мексика провели консиліум щодо обговорення положення США про обов'язкове маркування країни походження (COOL) в рамках Закону про їжу, збереження і енергію 2008 р. (Закон про сільське господарство 2008 р.). Ці заходи здійснені для обов'язкового інформування споживачів на роздрібному рівні щодо країни походження товарів, включаючи такі продукти як яловичина та свинина. З 23 травня 2013 р. Міністерство сільського господарства США доповнило нові правила до положення COOL. Панель відповідності Світовій організації торгівлі (СОТ) була створена 25 вересня 2013 р., щоб визначити чи відповідають нові правила COOL зобов’язанням СОТ, 20 жовтня 2014 р. панель відповідності СОТ виявила, що нові нормативні акти COOL дискримінують канадський та мексиканський експорт ВРХ і свиней; а 28 листопада 2014 р., США повідомили про своє рішення оскаржити певні пункти закону, зазначені згідно до звіту по панелі відповідності та деяких розроблених юридичних інтерпретацій [[1], с. 259-266].

10.3. Аграрна політика Бразилії та інших країн Латинської Америки

Сучасному господарству латиноамериканських країн притаманні деякі найбільш загальні риси, що історично склалися й продовжують визначати економічне обличчя регіону. Одна з них – багатоукладність економіки. У сільському господарстві ця особливість проявляється у збереженні латифундизму та пов’язаних з ним різних форм докапіталістичних аграрних відносин. Лише в Чилі, Панамі та на Кубі, частково у Мексиці латифундизм ліквідовано. Крім того, у сільському господарстві багатьох країн активно розвиваються капіталістичні виробничі відносини з притаманною їм найманою працею, діють великі монополії. У деяких країнах створено кооперативні та державні господарства. Певна багатоукладність спостерігається і в промисловості. Майже половину робочої сили регіону становлять ремісники, робітники кустарних підприємств або невеликих фабрик, які всі разом виробляють менше 8 % вартості промислової продукції. Поряд з цим існують

[1] Аграрна політика. Кваша

великі промислові підприємства, що належать місцевому капіталові, державі та іноземним монополіям. Значна питома вага архаїчних укладів у місті й на селі виключає певну частину населення з активних товарно-грошових відносин, звужує внутрішній ринок, гальмує розвиток господарства. Ще одна із загальних і, по суті, негативних рис сучасного господарства латиноамериканських країн, якої багатьом із них не вдається подолати, полягає у монопродуктовості спеціалізації. Монополія на землю та інші природні ресурси, що зберігається за привілейованими верствами суспільства, обмежений внутрішній ринок і часто недостатній розвиток сучасної обробної промисловості – все це істотні фактори, що спричиняють традиційну орієнтацію національних господарств на ринки розвинутих країн. Політика іноземних монополій гіпертрофує цю орієнтацію, в переважній більшості країн зберігаються монокультурність у сільському господарстві та монопродуктивність у видобувній промисловості. Звичайно, розвиток в окремих країнах обробної промисловості в останні роки дещо сприяв подоланню вузької спеціалізації. Однак на кінець 70-х років єдиний продукт у восьми країнах і два продукти у восьми країнах давали від 50 до 98 % експорту, а на початок 90-х років становище майже не змінилося.

В економіці Латинської Америки, на відміну від інших регіонів світу, досить сильні позиції має державний сектор. До речі, його розвиток часто зумовлений нездатністю національного приватного капіталу успішно конкурувати з іноземним капіталом, здебільшого репрезентованим ТНК. Тому в окремих випадках розвиток державного сектора є єдиною реальною силою, здатною протистояти міжнародним монополіям. Проте у реальних умовах державний сектор – явище суперечливе. Справа в тому, що значення й характер функціонування державного сектора в економіці різних країн неоднакові і залежать часом від співвідношення політичних сил у них. У деяких країнах держава контролює інфраструктуру, великі нафтові, металургійні, хімічні підприємства, водночас її позиції слабкіші у машинобудуванні, електротехнічній, радіоелектронній та інших галузях, що визначають науково-технічний прогрес. Великі державні підприємства діють у металургійній промисловості та в машинобудуванні Аргентини, Бразилії, Мексики. В Аргентині до державного сектора належать також головні потужності м’ясохолодобойної промисловості, що є однією з провідних галузей економіки цієї країни. Значною є частка державних капіталовкладень у провідні галузі економіки та в інфраструктуру. На частку держави припадає від 40 до 50 % валових капіталовкладень у Болівії, Перу, Еквадорі, від 30 до 40 % – в Колумбії, Уругваї. Одна з основних особливостей сучасного економічного розвитку регіону полягає в тому, що він продовжує залишатися маргінальною, периферійною частиною світового господарства і, як і раніше, перебуває в багатосторонній залежності від провідних промислових центрів. З одного боку, Латинська Америка має досить сприятливі умови для всебічного економічного розвитку. Вона володіє значними людськими ресурсами. В її розпорядженні величезні масиви родючих земель. Загальна площа сільськогосподарських угідь

сягає 1546 млн. га, щоправда, землі, які обробляються, становлять лише 8 % цієї площі.

Бразилія, Мексика, Аргентина, за рівнем економічного розвитку можуть бути зараховані до нових індустріальних країн, а за окремими показниками наближаються до високорозвинутих держав світу. Водночас, з іншого боку, перспективи перетворень, що відбуваються в останні роки і спрямовані на досягнення зрушень на основі більш відкритої й конкурентоздатної участі у світовій економіці, залишаються невизначеними. Це посилюється тим, що питома вага Латинської Америки у світовому господарстві, особливо в промисловому виробництві, все ще набагато нижча за її потенційні можливості.

За оцінками експертів ООН, структурна перебудова економіки латиноамериканських країн буде одним із важливіших процесів, що визначатимуть найближчі десять років обличчя континенту. А тому покладаються великі надії на результати глибоких і незворотних структурних змін, які, зрештою, дадуть можливість остаточно вийти з глибокої кризи, що так затягнулася, звичайно, за сприятливих зовнішніх факторів. Ще одним так само важливим процесом вважається зміцнення демократії у переважній більшості латиноамериканських країн. Щодо частки Латинської Америки у світовому господарстві, то за основними показниками 1988 р. вона становила: за ВНП – 6,9 %, продукцією сільського господарства – 12,1 %, продукцією промисловості – 7 %, експортом – 3,0 %. В цілому ж місце Латинської Америки у міжнародному поділі праці визначається здебільшого головними тенденціями розвитку економіки країн регіону.

У країнах Центральної Америки та Карибського басейну в обробній промисловості переважають галузі з первинної переробки сільськогосподарської сировини. В Болівії, Парагваї, Гаїті як країнах з відсталою структурою обробної промисловості переважають підприємства кустарного типу з виробництва напівфабрикатів та виробів споживчого призначення. Особливість зовнішньо-економічного аспекту проблеми розвитку обробної промисловості в Латинській Америці полягає в тому, що її структура істотно відрізняється від структури цієї галузі у розвинутих країнах. Якщо в останніх питома вага важкої промисловості вдвічі перевищує частку легкої промисловості, то в Латинській Америці – менше, ніж на третину. До того ж розвиток обробної промисловості, як і економіки в цілому, великою мірою залежить від іноземного капіталу. Відчутною залишається питома вага сільського господарства в економіці країн Латинської Америки, хоча його частка у ВНП має тенденцію до зниження: в 1960 р. – 16,9 %, 1970 р. – 13,8 %, 1955 р. – 12,0 %. Сільське господарство також належить до галузей економіки, що визначають місце Латинської Америки в міжнародному поділі праці. Цей регіон вирощує понад 6,5 % світового виробництва пшениці, майже 15 % кукурудзи, до 20 % бавовни, понад 60 % кави, майже 50 % бананів, понад 15 % м’яса, від 20 до 30 % цукру-сирцю. Головними статтями сільськогосподарського експорту залишаються банани, кава, бавовна, м’ясо, пшениця, цукор-сирець, цитрусові. І в той же час країни регіону, за винятком хіба що Аргентини, не забезпечують себе продуктами харчування.

Частка імпорту продовольчих товарів залишається постійно високою: у 80-90-ті роки сягає 35 %. Дедалі зростаючу частку внутрішнього споживання доводиться задовольняти за рахунок імпорту. Для сільського господарства, як і для інших галузей, притаманна нерівномірність у географічному розміщенні. Головна маса сільськогосподарської продукції, мало не 2/3 обсягу виробництва за вартістю, виробляється у країнах «великої трійки» – Бразилії, Мексиці, Аргентині. Ця нерівномірність підсилюється деформованим характером сільськогосподарського виробництва, зумовленим його залежністю від зовнішнього ринку. Відтак сформувалася однобока спеціалізація на експортних культурах, або, точніше, – на експортних виробництвах. Для Бразилії та Колумбії головною експортною сільськогосподарською культурою є кава, для Еквадору – банани, для Аргентини – продукція тваринництва та пшениця, для Уругваю – продукція тваринництва, для країн Центральної Америки – кава, банани, бавовна, для держав Карибського басейну – цукрова тростина, банани. Сільське господарство в Латинській Америці дуже залежить від іноземних монополій, хоча земля у деяких країнах націоналізована. Тому цілком зрозумілим є широкий розмах аграрних реформ, але вони здійснюються в регіоні по-різному. В одних країнах – Мексиці, Болівії, Гватемалі, Чилі, Перу, Панамі – вони досить радикальні; в інших – Венесуелі, Еквадорі, Колумбії – мають обмежений характер; в окремих країнах – Бразилії, Гондурасі, Коста-Ріці, Аргентині, Уругваї та деяких інших – мають лише символічний характер. Та головним питанням, яким визначається характер і глибина перетворень в аграрному секторі, було й залишається питання перерозподілу земель, тобто обсягу експропріації латифундистської власності та рівень задоволення вимог селянства.

Сільське господарство Бразилії традиційно займає важливе місце в господарстві країни. У різні періоди цукрова тростина, бавовна, кава були джерелом промислового розвитку. Питома вага сільського господарства у внутрішньому виробництві знизився до 11-12 %, але аграрний сектор грає величезне значення у зайнятості населення. Там зосереджено 23 % робочої сили, трохи більше, ніж у промисловості. Сільське господарство зростало досить високими темпами (70-ті роки – 4,9 %, 80-ті роки – 2,8 %, 1990-1995 рр. – 2,5 % на рік). Великі зрушення відбулися у виробництві сої, цитрусових, в птахівництві, квітникарство. Виробництво зернових досягло 73-80 млн. т, що дало можливість Бразилії відмовитися від міжнародної продовольчої допомоги. По збору кукурудзи вона поступається лише США, сої – США та КНР. Більше століття Бразилія є найбільшим виробником кави, і лише в останні роки до неї наблизилася Колумбія (2,5-3 млн. т). Після Індії вона – найбільший виробник тростинного цукру.

Бразилія - індустріально-аграрна країна, найбільша за економічним потенціалом в Південній Америці. Основні галузі економіки: текстильна, взуттєва, хімічна, цементна, гірнича, авіаційна, металургійна, моторо- і машинобудівна. Основний транспорт – автомобільний, водний (річковий та морський), меншою мірою – залізничний.

Висока транспортна освоєність характерна тільки для прибережних районів півдня, південного сходу і північного сходу. Основну роль тут відіграє автомобільний транспорт.

Велике значення для освоєння Амазонії має побудована в останні десятиліття Трансамазонська автомобільна дорога. Морські порти: Ріо-де-Жанейро, Сунтус, Ріу- Гранді, Паранагуа, Порту-Алегрі, Тубараї, Сан-Себастьян. Широко розвинене повітряне сполучення між 150 містами країни. Тільки найбільших аеропортів нараховується 29.

За даними *Index of Economic Freedom*: ВВП – $748 млрд. Темп зростання ВВП – (-0,2) %. ВВП на душу населення – $4509. Прямі закордонні інвестиції – $22 млрд. Імпорт – $88 млрд. (США – 23,7 %; Аргентина – 13,9 %; Німеччина – 9,1 %; Японія – 5,7 %; Італія – 4,3 %). Експорт – $59 млрд. (США – 19,3 %; Аргентина – 13,2 %; Німеччина – 5,9 %; Нідерланди – 5,4 %; Японія – 4,3 %).

У сільському господарстві Бразилії зайнято 20 % працездатного населення країни. По експорту сільськогосподарської продукції Бразилія знаходиться на третьому місці в світі, її частка у світовому експорті цієї продукції становить 6,1 %. Частка сільськогосподарської продукції в експорті Бразилії досягає майже третини.

Кава є однією з головних статей експорту Бразилії. У 2008 році зібрано 2790,8 млн. т кави, таким чином Бразилія знаходиться на першому місці в світі за цим показником. Бразилія займає 1 місце у світі з виробництва цукрової тростини, з якого робиться етанол, який використовується в основному, як паливо для автомобілів. Сільське господарство Бразилії може задовольняти основні потреби населення в продуктах харчування, крім пшениці. За обсягом аграрного експорту країна поступається тільки США і Франції. Бразилія – важливий постачальник на світовий ринок кави (1-е місце), какао (5-е місце), цукрової тростини (2-е місце), бавовни, тютюну (3-є місце), апельсинів (1-е місце), бананів (2-е місце).

У структурі сільського господарства переважає рослинництво (2/3 вартості сільськогосподарської продукції). Спеціалізація сільського господарства визначається вирощуванням експортних культур – кави, какао, бавовнику, цукрової тростини і сої.

У структурі посівних площ домінують продовольчі культури – кукурудза, рис, пшениця, квасоля і маніок. їх вирощують на невеликих ділянках на всій території країни. Головна зернова культура – кукурудза. Головний виробник зернових – штат Парана.

Головна експортна культура Бразилії – кава (25 % світового виробництва).

За виробництвом какао Бразилія посідає друге місце в світі. Майже всі плантації какао зосереджені в штаті Байя.

На тваринництво припадає третина вартості сільськогосподарської продукції. Провідні галузі – розведення ВРХ, свинарство і вівчарство.

У країні переважає екстенсивно-пасовищне м’ясне скотарство. Бразилія має друге за кількістю голів ВРХ і коней стадо в світі.

На півдні Бразилії розвивається вівчарство м’ясо-шерстяного напрямку. Головна продукція його експорту – шерсть.

Основними споживчими культурами Бразилії є пшениця, кукурудза і рис. У 2008 році зібрано: кукурудзи – 59 млн. т (збирається два врожаї), рису – 12 млн. т, пшениці – 5 млн. т.

Тваринництво відіграє важливу роль у сільському господарстві Бразилії і найбільше поширене на Центро-Заході країни.

Світове сільське господарство відіграє нову роль в економіці як джерело енергії і збільшує свою участь на енергетичному ринку в якості постачальника сировини для виробництва біопалива. У цьому Бразилія є визначним світовим лідером у виробництві та реалізації сучасних тропічних сільськогосподарських технологій і має надійну аграрну промисловість.

Бразильський федеральний уряд створив програму розвитку агроенергії (*the Agroenergy Development Program*), метою якої є подальше встановлення агроенергії в енергетичну матрицю країни.

Ця програма встановлює та регулює роботу державних та приватних організацій, діяльність яких пов’язана з генерацією знань і технологій, які сприятимуть сталому виробництву відновлюваних джерел енергії.

Основною метою є підвищення конкурентоспроможності Бразильського агробізнесу та надання підтримки державної політики. Таким чином, її мета є організація та розвиток технологічних досліджень, інновацій, на підтримку стійкості fa конкурентоспроможності ланцюга агроенергії.

The Agroenergy Development Program орієнтована на внутрішній ринок: ідентифікація сировини, що може бути більш адекватним для виробництва біопалива; сприяння дослідження з акцентом на продуктивність, регіональні дослідження по можливості, пов'язані з виробництвом біоенергії, підтримка для поліпшення виробничих організацій і передачі технологій.

У зовнішньому секторі, головна мета уряду полягає в тому, щоб біопаливо стало товаром на міжнародному ринку. Таким чином, Бразилія посилює свої ініціативи співпраці з найбільшими світовими виробниками і споживачами, і з країнами, що розвиваються, для яких виробництво і споживання біопалива може бути важливим джерелом економічного та соціального розвитку.

Стратегії аграрної політики Бразилії щодо агроенергії.

- цукрова тростина – агроекологічне зонування: агроекологічне районування визначає райони, придатні для виробництва цукрового очерету і ті, де посадки слід уникати (екологічні галузі захисту вразливих екосистем, індійські запаси і території, які використовуються для інших сільськогосподарських робіт);

- сільськогосподарське зонування для виробництва біодизеля з олійних культур: вважається пріоритетною національної програмою з виробництва біодизеля (*the National Program for Biodiesel Productionand Use*). Ці заходи повинні стимулювати фермерів вибрати кращих регіональних інвестиційних альтернатив, що сприяють підвищенню ефективності виробництва і зниження

ризику втрати врожаю та покращення доступу для сільського страхування та кредит;

- зміцнення міжнародного партнерства: Уряд Бразилії вживає заходів щодо створення Міжнародного форуму біопалива, за участю СІ1ІА, Європейського Союзу, Китаю, Індії та Південної Африки. Бразилія має угоди про співробітництво і меморандум про взаєморозуміння з низкою країн (Південна Африка, Німеччина, Аргентина, Данія, Франції, Голландії, Індії, Мексики, Парагваю, Сполученого Королівства, Уругвай та ін.) Мета полягає в тому, щоб працювати спільно для розвитку ринку біопалива;

- керівництво з біопалива соціальної та екологічної сертифікації (Guidelines for Biofuel Social and Environmental Certification): уряд Бразилії пропонує конкретні рекомендації з безпеки праці та навколишнього середовища. В Бразилії біопаливо проводиться відповідно до бажаних соціальних та екологічних критеріїв.

Додаткові заходи: Створення електронної інформаційної системи (SAPCANA) для роботи над інформацією, наданою про цукор і алкоголь виробниками з метою підвищення прогнози врожаю тростини і мають велику точність інформації, у тому числі

В основі політики Бразилії лежить не надмірне субсидування сільського господарства, а створення сприятливих умов для повної реалізації існуючих переваг, які має ці держави з урахуванням їх територіального розміщення, погодно-кліматичних умов, якості (родючості) землі, вартості робочої сили, їх інтелектуального потенціалу, відсутності корупції та прогнозованості в довгостроковій перспективі політики в даному секторі.

Бразильська система господарювання на землі започатковувалася ще 1994 року, коли 80 % фінансування аграрного сектора брала на себе держава. Але щороку дорожчали основні ресурси, тож це вимагало дедалі більшого вкладання коштів. Насамкінець дійшло до того, що гроші витрачалися, а врожайність і продуктивність залишалися на низькому рівні. Влада Бразилії була змушена вдатися до заходів, які б дозволили зняти навантаження на державний бюджет з тим, щоб новостворена система фінансувала аграрний сектор. Таку систему винайшли – нею стала система аграрних розписок.

Бразилія забезпечує відносно низький загальний рівень підтримки і захисту сільського господарства, відображаючи свою позицію в якості конкурентоспроможного експортера. Оцінка підтримки виробників (PSE) за 2012-14рр. становить 4 % валових надходжень від сільського господарства. Проте, важлива частина забезпечується шляхом реалізації заходів, які призводять до спотворення цін на сільськогосподарську продукцію і поточних витрат, хоча є багато варіацій підтримки через реалізацію товарів.

Сільськогосподарська політика загалом помірно спотворює ціни на сільськогосподарську продукцію та поточні витрати. В 2014 р. оцінка підтримки виробників становила 86 % від загального обсягу, а решта 14 % витрачені на інші послуги в цьому секторі. Застосовується широкий спектр політичних заходів, які включають стабілізацію цін шляхом застосування мінімальних гарантованих цін

і державних закупівель, а також втручання в кредитну систему для надання кредитів фермерам за пільговими ставками.

Сільськогосподарський кредит за пільговими відсотковими ставками постійно зростає. До 2014 р. в секторі було зосереджено близько 177 млрд бразильських реалів ($76 млрд), з яких 87 % виділено на комерційне сільське господарство; інші 13 % на дрібне землеробство. За 2014 р. непрямі субсидії по цьому кредиту становлять $10 млрд. В той час як кредитна система призначена для усунення збоїв на фінансових ринках, вона також створює ризики (дефолт) для уряду і виробників, зокрема, у зв'язку з тим, що макроекономічна ситуація останнім часом стає менш сприятливою (наприклад, зниження темпів зростання та інфляція). Крім того, більше половини кредиту спрямовано на субсидування короткострокових запозичень, таких як оборотний капітал і комерціалізація, що призводить до спотворення процесів ринку. Кредитну систему може бути переорієнтовано на підтримку фермерських інвестицій, які вочевидь об'єднують технологічні інновації та передові практики управління господарством і охороною навколишнього середовища.

Останнім часом були введені нові програми для заохочення поліпшення стану навколишнього середовища і розвитку інфраструктури. Наприклад, у рамках програми зонування наразі необхідно провести розподіл страхової і кредитної підтримки; надати кредити з метою засаджень непродуктивних та деградованих ґрунтів; кредити на висадку лісу, в тому числі видобування пальмової олії для виробництва біопалива, а також кредити на модернізацію виробничих систем та збереження природних ресурсів.

Підтримка сімейного фермерства надається за рахунок кредитів з пільговими ставками, нижчими цінами і субсидованим страхуванням, з метою підвищення доходів фермерів. Проте, існуючі механізми соціального захисту могли б більш ефективно захищати доходи фермерів, а прямі інвестиції в інфраструктуру на ряду з державними інвестиціями можуть більш ефективно спровокувати зростання популярності сільського господарства, як для комерційних ферм так і для малого бізнесу.

Бразилія входить в десятку найбільш економічних країн світу з ВВП у розмірі $2 245 млрд. В останні роки Бразилія стала країною з рівнем доходу вище середнього та ВВП понад $15 тис на душу населення в рік, супроводжуючись стрімким зростання, яке в середньому становить 4,3 % з 2005 по 2013 р.. Проте, в 2013 р. бразильська економіка зросла лише на 2,5 %, а це значно нижче, ніж в попередні роки. Бразилія бореться зі значною бідністю, коли більш ніж на 6,5 % населення припадає менше двох доларів на день (показники світового економічного розвитку за 2012 р.). Нерівність доходів залишається значущою і в 2013 р. становить 0,52 за коефіцієнтом Джині. Бразилія наділена величезними сільськогосподарськими ресурсами, які включають 275 млн га с/г угідь, поступаючись лише Китаю, Австралії та США. На сільське господарство припадає 5,7 % ВВП, 35,7 % від загального обсягу експорту і 13,7 % від зайнятості. Бразилія є одним з найбільших світових експортерів с/г продукції з торговим профіцитом у розмірі $75 млрд за 2013 рік.

Розробка методів підтримки сільського господарства. Підтримка виробників (% РБЕ) становить 4,4 % від сукупного обсягу сільськогосподарських надходжень в 2014 р., що значно нижче середнього показника по ОЕСР і становить 18 %. Проте, 95 % підтримки виробників (РБЕ) запроваджується шляхом надання вхідних субсидій, зокрема, непрямих кредитних субсидій, реструктуризації позик і страхування у сільському господарстві. Підтримка ринкової ціни є відносно низькою, і в основному забезпечується за рахунок впровадження мінімальних гарантованих цін. Номінальний коефіцієнт захисту (NPC) за 2014 рік був близький до одиниці, припускаючи, що ціни фермерів загалом відповідають цінам на світовому ринку.

Оцінка підтримки виробників % від виручки (% PSE). Бразилія забезпечує відносно низьку підтримку фермерів. Країна перейшла від оподаткування сектора з 80-х і 90-х років до помірного рівня підтримки. Оцінка підтримки виробників (PSE) за 2012-14рр. становить 4 % від сільськогосподарських валових надходжень, а це нижче середнього показника по ОЕСР 18 % за той же період.

Потенційно найбільш спотворююча підтримка % PSE. Близько третини загальної підтримки пов'язано з випуском товарної продукції (підтримка цін) і використанням вхідної змінної; які вважаються найбільш спотворюючими заходами виробництва і торгівлі. Введені субсидії подвоїлися за 2013-2014 рр.

Співвідношення цін виробників до цін світового ринку (номінальний коефіцієнт захисту – NPC). Ціни фермерів загалом відповідають цінам на світовому ринку. У період 2012-14 рр. ціни виробників були тільки на 1 % вище, ніж на світовому ринку.

Загальна оцінка підтримки (TSE) % ВВП

1. Підтримка ринкової ціни визначається за вирахуванням податків виробників та надлишкової вартості кормів. В Бразилії підтримка ринкової ціни розповсюджується на групу наступних товарів: пшениця, кукурудза, рис, соя, цукор, молоко, яловичина і телятина, свинина, свійська птиця, бавовна, кава.

2. Перегляд загальної оцінки підтримки послуг (GSSE) з новими категоріями було запроваджено в 2014 році. При необхідності переоцінка здійснювалася протягом усього часового інтервалу. Серії GSSE та отриману загальну оцінку підтримки не можна порівняти з раніше опублікованими серіями.

Основні політичні інструменти. Сільськогосподарська політика в Бразилії складається з трьох основних компонентів: гарантія мінімальних цін, с/г кредитування та с/г страхові субсидії. Проте, також є інші важливі політичні заходи, які сприяють формуванню аграрної політики, в тому числі зонування земель с/г призначення, заохочення у використанні біопалива і органічних продуктів. «План розвитку сільського господарства та тваринництва», запроваджений Міністерством сільського господарства, тваринництва та закупівель (MAPA), визначає основні положення аграрної політики та фокусується виключно на комерційному сільському господарстві; в той час як

«План розвитку сімейних ферм», розроблений Міністерством аграрного розвитку (MDA), привертає увагу дрібних фамільних фермерів.

Серед основних завдань с/г сектору на 2014-15 рр. виділяють виробництво і кредитування, а саме: 1) збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва з метою забезпечення підтримки внутрішнього ринку і генерування надлишків для експорту; 2) забезпечення належного рівня ресурсів для фінансування сільського господарства; 3) поліпшення умов доступу до с/г кредитування; 4) підтримка фермерів в управлінні погодними та ціновими ризиками; 5) підвищення підтримки інвестицій в інфраструктуру, логістику, іригацію, інновації та сталий розвиток; 6) заохочення до виробництва органічної продукції та біопалива, Зазначені завдання стосуються як комерційного так і сімейного сільського господарства, хоча для останнього підвищення доходів від сімейної ферми є також головним політичним завданням, на ряду із наданням продовольчої безпеки за рахунок збільшення виробництва.

Для комерційного сільського господарства мінімальні гарантовані ціни будуть оголошені на регіональному рівні відповідно до політики гарантії мінімальних цін (PGPM) секретарем сільськогосподарської політики (SPA) під управлінням Національного агентства продовольчого постачання (CONAB). Цей механізм охоплює велику різноманітність таких культур як рис, пшениця, кукурудза, бавовна, соя, а також такі регіональні культури як маніока, боби, асаі, гуарана, сізаль, та продукти тваринницького походження – коров'яче і козиняче молоко та мед. Серед інших механізмів підтримки цін для комерційного сільського господарства є прямі державні закупівлі (Федеральний кредитний орган – AGF) і надання фінансових інвестицій, з метою зберігання, з боку органу фінансових накопичень та розвитку аграрного виробництва відповідно до політики гарантії мінімальних цін (FEPM), в минулому «Федеральний кредитний орган» (EGF).

Міністерство аграрного розвитку сприяє розвитку сімейного сільського господарства втілюючи політику мінімальних цін. Інструменти, які підтримують ціни і зорієнтовані на дрібномасштабному сільському господарстві – це державні закупівлі, аналогічні Федеральному кредитному органу (програма продовольчого постачання – PAA) та програма впровадження мінімальних цін для сімейних ферм (програма гарантії цін для сімейного сільського господарства – PGPAF). В рамках програми продовольчого постачання CONAB здійснюються прямі закупівлі з сімейних ферм за ринковими цінами, таким чином продукти переходять в запас або розподілені в рамках продовольчої програми. PGPAF гарантує, що дрібномасштабні фермери отримують гарантовану ціну на основі середньої регіональної виробничої вартості сімейних ферм. Сільськогосподарське кредитування є основним політичним інструментом для даного сектору і надається як комерційним, так і дрібним сімейним фермам. Національна система кредитування аграрного сектору (SIMCR) надає кредити фермерам за пільговими відсотковими ставками. Для комерційного сільського господарства система кредитує в сферах маркетингу, оборотного капіталу та інвестицій. Деякі інвестиційні кредитні асигнування згідно SNCR фінансуються

бразильським банком BNDES під управлінням міністерства MAPA, серед них: Programa ABC, Moderagro, Moderinfra, Moderfrota, PSI rural, Prodecoop, Pronamp, Procap-Agro, Inovagro і PCA. Кредитування сімейних ферм підпадає під кредитну систему PRONAF під егідою Міністерства аграрного розвитку і надає тільки оборотний капітал та інвестиційні кредити. Також виробникам надається підтримка за рахунок реструктуризації боргу.

Сільськогосподарське страхування є ще одним важливим підтримуючим механізмом для уряду. Існують чотири основні програми: аграрна страхова преміальна програма (PSR), загальна програма аграрного страхування (PROAGRO), – ці дві програми орієновані на комерційних фермерів під керівництвом MAPA. Програма «PROAGRO-Mais» або страхування сімейного сільського господарства (SEAF) та програма гарантій врожайності (GS) націлені на дрібномасштабне сімейне сільське господарство. Ці чотири програми забезпечують підтримку фермерам шляхом сплати частини вартості страхових преміальних коштів або за рахунок компенсації фермерам виробничих втрат в результаті стихійних лих.

У ряді програм підтримка обумовлена екологічними критеріями. Крім того, конкретні програми сприяють сталому розвитку сільського господарства. Серед них виокремлюють програми по наданню кредитів з метою засаджень непродуктивних та деградованих ґрунтів, кредити на висадку лісу, а також кредити на модернізацію виробничих систем та збереження природних ресурсів.

Відповідно до політики впровадження мінімальних цін, в 2014 р/ на комерційне сільське господарство було витрачено 5,6 млрд BRL ($2,5 млрд) для підтримки цін, державних запасів та закупівлі сільськогосподарської продукції. В 2014 р. програмою «Державних закупівель» (PAA) було виділено 1,2 млн BRL ($516 млн) для розвитку сімейного сільського господарства.

У 2013 р. в рамках програми PEPRO, в основному кукурузникам, були надані платежі для покриття дефіциту (у сумі $211 млн). У 2014 р. програма PEPRO фінансувала допоміжні кошти виробникам пшениці ($35 млн), бавовни ($105 млн), а також кукурудзи ($110 млн).

Пільговий кредит, що надається фермерам, продовжує зростати на 13 % з 2013 р. по 2014 р.. Кредит виділений на сільське господарство сягає 177 млрд BRL ($76 млрд) в 2014 р., з яких 13% (24 млрд BRL або $10 млрд) було виділено на сімейне сільське господарство. Інші 87 % виділено на комерційне сільське господарство.

Джерела фінансування для цього пільгового кредиту надходять з «обов'язкових» джерел, банки зобов'язані або тримати безстрокові вклади в якості обов'язкових резервів у Центральному банку за нульовою процентною ставкою або виділити ту ж частку в кредити для с/г підприємців за цінами нижчими від ринкових процентних ставок.

У 2014 р. програма аграрного страхування надала 700 млн BRL ($300 млн) в страхових субсидіях комерційним виробникам і покрила 10 млн га посівів основних с/г культур; ресурси, виділені іншій страховій програмі PROAGRO, були значно вище у сумі 1,5 млрд BRL ($645 млн), ці дві програми обслуговують

тільки великомасштабні сільськогосподарські підприємства. Страхова підтримка для сімейних ферм здійснюється в рамках програми PROAGRO-MAIS-SEAF, яка в 2014 р. витратила більше 3,2 млрд BRL ($1,3 млрд) для підтримки дрібного фермерства. Ставки субсидій становлять від 40 % до 100 % преміальних.

Виробництво біопалива активно підтримується за допомогою заходів, які включають: позики для будівництва сховищ і заводів з виробництва етанолу; податкові пільги на багатопаливні автомобілі, які можуть працювати при з'єднанні етанолу і бензину; і обов'язкові нормативи змішування для бензину і дизельного палива.

Програма «зонування» була розроблена з метою мінімізації сільськогосподарських ризиків, пов'язаних з погодними умовами. Програма дозволяє кожному муніципалітету визначити найкращий час для посіву культур на основі методології, яка прораховує сільськогосподарські ризики за допомогою використання параметрів, таких як клімат, ґрунт і цикли культур. Програма зонування була прийнята міністерствами сільського господарства (MAPA і MDA) в якості вимоги для доступу не тільки до страхової підтримки, але і для надання будь-якої іншої допомоги, в тому числі на пільгових умовах кредитування. Ця програма вперше була застосована при вирощуванні пшениці в 1996 р. А до 2012 р. розповсюдилася на 40 культур, з яких 15 є річними і 25 постійними, до того ж нею користувалися 25 з 26 штатів Бразилії. Для сільського страхування дотримання встановлене в 2006 році. Дозвіл ЦББ 3545, який вступив в силу в 2008 р. вказує, що аграрне кредитування повинно підлягати зонуванню. До 2014 р. всі кредитні і сільськогосподарські програми повинні були дотримуватися програми зонування.

Інвестиції в деякі загальні послуги, такі як інфраструктура і сільськогосподарські інновації отримали більш високі видатки від 1,5 млрд BRL в 2012 р. до 1,8 млрд BRL ($780 млн) в 2014 р. Проте, слабка інфраструктура до сих пір є суттєвою перешкодою для розвитку сільського господарства. Виробники, як правило, далекі від своїх основних ринків і стикаються з недорозвиненими внутрішніми логістичними системами. Програма ATER надає технічну допомогу і методи розширення послуг для сімейного сільського господарства. Витрати за 2014 р. становлять 742 млн BRL ($318 млн). Програми по реструктуризації земель, спрямовані на підтримку сімейних ферм, виділили 649 млн BRL.

За 2013-14 рр., не дивлячись на несприятливі погодні умови, які зачепили важливі галузі с/г виробництва, Бразилія поставила новий рекорд по збору 193,5 млн т зерна. За 2014-2015 рр. виробництво зерна перевищувало 200 млн т. Галузь тваринництва також відзначилася значними успіхами, зі збільшенням виробництва до 46 % з 2003-2013 рр.; вирощування яловичини, птиці, свиней в сукупності досягли 25,7 млн т в 2013 р. Бразилія є одним з найбільших світових виробників та експортерів сільськогосподарської продукції. У 2013 р. Бразилія займає перше місце у виробництві цукру, кави і апельсинового соку; друге місце у виробництві соєвих бобів і яловичини; третє – курятини і кукурудзи; і четверте

місце у виробництві свинини. У 2014 році країна стала найбільшим експортером всіх цих продуктів, окрім свинини, яка зайняла невиграшну позицію (звіт МАРА, 2014 р.).

Бразилія є однією із засновників Південного спільного ринку (МЕРКОСУР) і виступає партнером преференційних торгівельних угод з багатонаціональними державами, такими як Болівія, Чилі, Колумбія, Куба, Еквадор, Мексика, Перу і Боліварська Республіка Венесуели (Світова організація торгівлі – СОТ, 2013р.).

У 2012 році, відповідно найбільш сприятливих митних тарифів (MFN), Бразилія була повністю адвалорна, з частотою в діапазоні від нуля до 55 % [[2], с. 266-277].

10.4. Аграрна політика Китаю

У Китайській Народній Республіці (далі «Китай») підтримка сільгоспвиробників є доволі значною. Підвищення мінімальних закупівельних цін на рис, пшеницю і низку інших товарів, щодо яких розповсюджується дія ринкових інтервенцій, поряд з падінням цін на міжнародних ринках, є основними чинниками, що пояснюють, чому споживачі все частіше обкладаються високими непрямими податками, які в сукупності вищі за ціни світового ринку. Тенденція до підвищення рівня підтримки сільськогосподарських виробників накладається також на тривале зміцненням китайського юаня. Крім того, Китай став нетто-імпортером для значної кількості товарів, на які поширюються імпортні тарифи та інші заходи обмеження міжнародної торгівлі, які також підвищують рівень внутрішніх цін.

Питання землекористування в Китаї вирішується в напрямку полегшення перерозподілу земельних ресурсів з наданням переваг сільським домогосподарствам, забезпечення прозорості при обміні та зміні користувача, забезпечення прав орендаря щодо збільшення тривалості дії та переважного права переукладання угод, тощо.

Починаючи з листопада 2013 р., фермери отримали право на використання землі в якості застави. В іншому випадку, сільгоспугіддя залишаються у власності сільських колективів, які розподіляють контракти землекористування на окремі домашні господарства, терміном щонайменше на 30 років. Уряд продовжує підтримувати створення великих господарств шляхом заохочення передачі землі від дрібних селянських господарств і від робочих-мігрантів в так звані «великі зернові фермери», «сировинні ферми» і «фермерські кооперативи». Станом на 2014 рік близько 26 % прав землекористування, були реалізовані (порівняно з 9 % в 2008 році). Хоча офіційно це не визначено, однак «великими зерновими господарствами» вважаються господарства з не менше 6,7 га в північних провінціях та 2 га на півдні.

Китай займає перше місце в світовому сільськогосподарському виробництві. Зростаючий попит на продукти харчування через швидке зростання

[2] Аграрна політика. Кваша

доходів в поєднанні зі швидкими темпами урбанізації створює додаткове навантаження на природні ресурси, що використовуються для с/г виробництва. Постала необхідність харчувати майже 20 % населення світу, Китай при цьому має лише 7 % світових запасів питної води і 10 % світових запасів сільськогосподарських земель. Тому сільське господарство залишається ключовою галуззю в Китаї. Частка зайнятих в сільському господарстві складає 31,4 % від загальної, при цьому галузь формує 10 % ВВП країни, При цьому рівень доходів розподілений досить нерівномірно, при цьому сільське населення отримує приблизно 1/3 від доходів міського населення. Зважаючи на значну чисельність населення, Китай став великим нетто-імпортером агропродовольчої продукції, зокрема, сої, бавовни, олії та цукру. Виробництво продукції рослинництва розміщене переважно на малих сімейних фермах, в середньому розміром менше одного гектара, в той час як виробництво продукції тваринництва здійснюється переважно на великих підприємствах.

Основною рушійною силою заходів сільськогосподарської політики, що застосовуються в Китаї є бажання зберегти надзвичайно високий рівень (95 %) самозабезпечення кукурудзою, пшеницею та рисом. В кінці 2013 р. була прийнята нова стратегія продовольчої безпеки, де було оголошено, що передбачає підвищення ролі торгівлі в досягненні цілей в області продовольчої безпеки. Зокрема, в той час як уряд буде намагатися підтримувати самозабезпеченості пшениці і рису, одночасно допускатиметься «поміркований» імпорт зерна для корму (GAIN, 14016, 2014).

Підтримка ринкової ціни є основним каналом для надання підтримки китайським фермерам. Для цього уряд активно застосовує тарифи, тарифні квоти (TRQ) та державну торгівлю, в поєднанні з мінімальними цінами для рису і пшениці і спеціальних заходів на цілу низку інших товарних ринків сільськогосподарської продукції. У той час як сума трансфертів, що надаються через цей канал, зростала з кінця 1990-х років, вона значно коливалися протягом останніх десяти років, частково в результаті політики уряду, щодо збалансування інтересів виробників і споживачів в контексті цінової волатильності на міжнародних ринках.

Мінімальні ціни на зерно встановлюються щорічно Національною комісією з реформ і розвитку (NDRC) за погодженням з Міністерством сільського господарства та інших урядових установ. Основним завданням цієї Комісії є допомога у задоволенні попиту на зерно для тих територій, де відчувається дефіцит шляхом перерозподілу запасів між територіями. Ці заходи застосовуються тільки протягом певного (обмеженого до декількох місяців) періоду після збору врожаю, і є специфічними для кожного окремого виду зерна.

Всі запаси зерна в Китаї належить Державній Зерновій Корпорації (Sinograin), яка зобов’язана здійснювати фінансові інтервенції, коли ринкова ціна опускається нижче встановленого рівня підтримки. У періоди зростання цін для підтримки достатнього рівня пропозиції на ринку уряд щотижня проводить аукціони зерна з власних запасів.

В останні роки для таких видів сільськогосподарської продукції як кукурудза, цукрова тростина, соєві боби, ріпак, бавовна та свинина застосовуються спеціальні заходи державного регулювання, основною метою яких є стабілізація ринкових цін і забезпечення пропозиції на ринку. При цьому інтервенційні ціни можуть відрізнятися в різних провінціях і проводитись на нерегулярних засадах.

Китай в своїй політиці формування доступу до внутрішнього ринку переважно дотримується вимог СОТ та орієнтується на зв'язаний рівень тарифного захисту. Проте час від часу застосовує окремі протекціоністські заходи, особливо якщо це стосується агропродовольчої продукції, обґрунтовуючи це коливаннями цін світового ринку.

Щодо бюджетної підтримки виробників, то зауважимо, що бюджетні трансферти виробникам послідовно зростають з кінця 1990-х років. Більшість з них забезпечуються за рахунок чотирьох основних програм:

• прямі платежі для виробників зерна;

• виплати компенсацій фермерам за збільшення цін на сільськогосподарські ресурси, зокрема, добрив і паливо;

• субсидії для покращення садивного матеріалу (насіння);

• субсидії на закупівлю сільськогосподарської техніки.

Прямі платежі для виробників зерна і майже всі субсидії для придбання хімікатів і насіння оплачуються по фіксованій ставці на одиницю площі. Зважаючи на те, що важливість схем сільськогосподарського страхування зросла в останні роки, вони також займають значну частину бюджетних трансфертів. Також бюджетні виплати спрямовуються для реалізації програми заліснення, яка покликана покращити екологічні умови та запобігати деградації земель.

В рамках програм надання загальних послуг, найбільшої ваги мають інфраструктурні проекти (розбудова складської інфраструктури – для зберігання зерна, а також водного менеджменту – іригаційних та дренажних систем).

Також в країні встановлено обмеження на використання орних земель в обсязі, що не має бути меншим за 120 млн га, а виведення земель з обробітку контролюється державою. Проведений наприкінці 2012 р. в Китаї опис засвідчив, що орні землі становлять 135,4 млн га, що на 13,3 млн га більше, ніж у попередньому періоді. Проте, близько 40 % земель страждає від різних форм деградації.

Дедалі ширше урядом застосовуються програми соціального розвитку. Так, в рамках Програми розвитку Китаю на 2011-2020 роки боротьба з бідністю в сільській місцевості є одним з головних пріоритетів, і направлена на забезпечення збільшення доходів / або ж підвищення рівня соціального захисту в межах таких програм, як:

• програма забезпечення прожиткового мінімуму,

• нова сільська пенсійна система

• нова кооперативна медична схема.

Фінансування програм підтримки здійснюється з коштів державного бюджету, а також з коштів місцевих бюджетів. Наприклад, з числа виробників

бавовни, в решті регіонів крім базового – Синьцзяна, фермери отримуватимуть прямі субсидії в розмірі CNY 2 000 ($323) за тонну. Центральний бюджет виділяє кошти на ці провінції на основі обсягів виробництва в кожній з них, і провінції несуть відповідальність за перерозподіл субсидій безпосередньо виробникам бавовни на основі обсягів виробництва. При цьому обсяги цих субсидій досягають рівня лише 60 % від ставки субсидій, ка які сплачуються виробникам в спеціалізованому регіоні. В той же час, для подальшого розвитку провінції Сіньцзянь в якості виробника бавовни Уряд Країни започаткував програму підтримки в розмірі 1 млрд CNY ($161 млн) на рік на період 2014-2018 рр., в першу чергу на розвиток текстильної промисловості, як головного замовника та споживача бавовни. Крім того було запроваджено пільги по сплаті податку на додану вартість для текстильної промисловості, а місцевий уряд Синьцзян забезпечив транспортну субсидію для текстильної та швейної промисловості, субсидії для млинів, що використовують місцеву бавовну, і збільшення транспортних субсидій для вивезення пряжі за межі провінції.

Подібні інструменти уряд Китаю використовує також і відносно іншої пріоритетної сільськогосподарської культури – сої. Тут також застосовують цільові ціна та пряму субсидію для виробників в окремих регіонах країни – в чотирьох північно-східних провінціях Хейлунцзян, Цзілінь, Ляонін і Внутрішньої Монголії. Субсидія покриває різницю між урядовою цільовою ціною і ринковою ціною.

Прямі виплати на підтримку виробництва зерна і збільшення доходів виробників зерна залишилася на рівні 24-36 USD / га, в залежності від місцевості. У деяких регіонах, таких наприклад, як Пекін та Шанхай, рівень субсидій значно вищий, оскільки, як уже було зазначено, державне фінансування може бути доповненим з місцевих джерел. При цьому виплата надається особі, яка володіє правами договору на землю, а не безпосередньо працюючим на цій землі. Центральне державне фінансування прямих починаючи з 2007 р. стабілізувалася на рівні 15,1 млрд юанів ($ 2,4 млрд) на рік. Також для підтримки виробників застосовуються так звані «всеосяжні» субсидії, які покликані компенсувати виробникам вартість ресурсів. При цьому субсидії, незважаючи на те, що метою є компенсація виробничих затрат, призначаються та виділяються на одиницю площі, що діє в свою чергу в якості прямої бюджетної підтримки фермерів. Щороку на цю програму урядом виділяється близько $17,1 млрд.

Іншим видом підтримки є субсидування придбання насіннєвого матеріалу через відповідну програму підтримки поліпшення якості насіння. Дана програма набуває дедалі більшої популярності і у 2014-му році складала $3,5 млрд/ Механізм та обсяги фінансування залежать від виду сільськогосподарської культури. Так, для гібридів насіння рису, кукурудзи та ріпаку уряд виплачує грошові кошти безпосередньо фермерам (через свій рахунок в банку) в розрахунку на обсяги оброблюваної площі, в той час як для насіння пшениці, сої та бавовни фінансування здійснюється в місцеві бюджети, і вже безпосередньо в провінції вирішується чи матиме дана субсидія вигляд прямого платежу, чи надаватиметься у вигляді знижки на надане насіння. Переважно субсидія

виплачується безпосередньо фермерам і в подальшому не контролюється. Також в Китаї використовують субсидії на придбання сільськогосподарської техніки, компенсуючи 30 % вартості техніки.

Крім цього, існують численні програми підтримки виробництва продукції тваринництва, включаючи орієнтовані на виробників свинини або ВРХ, загальних субсидій для тваринництва, у відновлення тваринницьких ферм вимогам якості та безпеки, профілактики захворювань та епідемії. Через підвищення екологічних вимог до об'єктів вирощування та відгодівлі тварин, протягом останніх років було закрито ряд свинокомплексів та птахокомплексів, в результаті чого поголів'я знизилось на понад 1 млн голів.

Одним із найновіших інструментів, які використовуються в Китаї, є програма агрострахування, яка почала діяти у 2000-х роках. Дана програма діє як у рослинництві, охоплюючи близько половини всіх посівних площ, так і в тваринництві. Таким чином, Китай став другим в світі за величиною (після США) ринком агрострахування. Вартість страхової премії розподіляється між урядом, місцевими органами влади і самими фермерами. Є 25 страхових корпорацій, які мають право здійснювати страхування. Так у 2007 р. видатки державного бюджету складали $286 млн, тоді як у 2013-му році вже близько $3,6 млрд, а суми виплат досягли $3,4 млрд на користь 33,7 млн сільських домогосподарств.

Існує в Китаї також цілий ряд екологічних програм. До них можна віднести програму «Повернення лісів» – коли оброблювані землі в екологічно вразливих районах консервуються і переводяться в пасовища або ж заліснюються.

Бюджетна підтримка сільськогосподарської інфраструктури забезпечується в основному для іригаційного будівництва, консолідації земель та так званої «індустріалізації сільського господарства». Деякі з цих програм охоплюють не лише об'єкти сільськогосподарської інфраструктури, але й розповсюджуються на сільські території. Витрати на дану програму сягають $12,1 млрд.

Імпорт пшениці, кукурудзи, рису, цукру, вовни, бавовни і деяких видів добрив підлягають тарифному квотуванню, що тягне за собою високі ставки імпортного мита на ту продукцію, яка може бути поставленою на китайський ринок за межами квот. Крім того, Китай застосовує односторонні пільгові тарифи (за нульовою ставкою) на певні товари, імпортовані з 40 найменш розвинених країн (НРС). З 1 липня 2013 року мита на 95 % тарифних ліній були знижені до нуля для імпорту з тих НРС, які мають дипломатичні відносини і завершили обмін нотами з Китаєм.

10.5. Аграрна політика Австралії та Нової Зеландії

10.5.1. Аграрна політика Австралії

Сьогодні Австралія – індустріально-аграрна високорозвинена країна. У світі вона і надалі є основним постачальником мінеральної сировини (залізна руда, кам'яне вугілля, боксити, поліметалеві руди, коштовне каміння),

продовольства (пшениця, м'ясо, молочні продукти), вовни. Водночас важливе місце в економіці країни займає промисловість. У цій галузі зайнято близько 26 % працездатного населення, в сільському господарстві – 5 %, в сфері послуг – 69 %. Галузева структура економіки Австралії має свої особливості. Питома вага сільського господарства (1998) у ВНП країни становила 3 %.

Сільське господарство Австралії повністю забезпечує основні потреби країни і направляє на зовнішній ринок близько трьох четвертих обсягу своєї продукції. Австралія є найбільшим світовим-виробником овечої вовни, постачаючи на світовий ринок 30 % її обсягу також зернових, м'яса, цукру, молочних продуктів та фруктів.

Провідною галуззю сільського господарства є пасовищне тваринництво м'ясного напрямку, зокрема вівчарство. Приблизно три чверті стада – це мериноси, які дають якісну вовну. Австралія входить у десятку найбільших країн світу за кількістю ВРХ. Території вирощування худоби досить обширні. М'ясні породи ВРХ добре переносять спеку і вологий клімат. Тому стада ВРХ можна зустріти на значних територіях Австралії і навіть у її центральних районах.

Тваринництво молочного напрямку розвинене на узбережжі південно-східної частини континенту і на півночі острова Тасманія.

У рослинництві традиційною галуззю вважається зернове господарство. Під посівами зернових, технічних та кормових культур зайнято близько 3 % земельного фонду. Із цього більше половини займають посіви пшениці. Великим пшеничними штатами Австралії є Південний Уельс, Південна Австралія, Вікторія, Квінсленд. За кількістю експортованої пшениці Австралія займає третє місце у світі, після США і Канади.

Австралія є 12-ю за величиною економікою світу, а сама країна займає шосте місце за площею. Однак, оскільки найбільша частка від загальної площі земель зайнята пустелею та напівзасушливими землями, характеризується низьким рівнем родючості ґрунту. Незважаючи на це, Австралія є великим виробником і експортером сільськогосподарської продукції і підтримує постійно значний позитивний торгівельний балансу агропродовольчої продукції. Також сільське господарство споживає високу частку дефіцитних водних ресурсів Австралії. Низька доступність води, посилена зміною клімату, є основним чинником, що обмежує розширення сільськогосподарського виробництва в країні.

Австралія, протягом 1986-1988 рр. знизила рівень підтримки сільського господарства (PSE складає близько 2 %). В цей період були також скасовані потенційно найбільш спотворюючи форми підтримки, а рівень підтримки ринкової ціни було знижено до нульової ставки. Інші програми підтримки були спрямовані на управління ризиками, охорону навколишнього середовища і надання загальних послуг з управління.

Найбільшого розвитку в останні десятиліття в Австралії продовжує набувати політика боротьби з посухою. Так, у 2013-му році навіть було підписано міжурядові угоди між австралійським федеральним урядом, урядами штатів і територій, яка фокусується на заходах заохочення готовності до посухи

і стійкості до різних природно-кліматичних явищ, підтримки виробників, які постраждали внаслідок вказаних явищ. Основними заходами залишаються пільгові кредити з субсидованою відсотковою ставкою. Зауважимо, що практика застосування даного інструменту в різних країнах свідчить про недостатню ефективність. Питання, пов'язані з водним менеджментом на сьогодні є одним із головних викликів, на вирішення яких направлена аграрна політика Австралії.

Австралія також активно використовує такий інструмент, як запровадження інновацій та нових технологій для підвищення ефективності та продуктивності праці через підтримку досліджень і розробок корпорації.

Розвиток підтримки сільського господарства. Підтримка виробників в Австралії було скорочено з уже відносно низьких рівнів починаючи з 1986-88 рр. Австралія провела реформи, спрямовані як на рівень підтримки і на її склад. Реформи підтримки сільського господарства призвели до повної ліквідації підтримки ринкових цін, перехід до більш адресних прямих виплат і збільшення частки підтримки загальних послуг, а також підвищення уваги до пільгових кредитних схем. Протягом 2006-2008 рр. рівень підтримки дещо підвищувався через витрати на політику протидії посухам, однак наразі складає приблизно до 2 % PSE.

Загальний рівень підтримки складала 0,7 % ВВП в 1986-88, знизилась до 0,1 % по 2012-14. Частка витрат на загальні послуги (GSSE) в загальному обсязі підтримки (TSE) збільшилася з 6,2 % в 1986-88 до 0,4 % в 2012-14 рр. Основними інструментами, які використовувала ця країна, були:

1. Підтримка ринкових цін за вирахуванням податків і надлишкової вартості кормів. Основними товарами, по яких здійснювався даний інструмент Австралії були: пшениця, ячмінь, овес, сорго, рис, соєві боби, ріпак, соняшник, цукор, бавовна, молоко, яловичина і телятина, м’ясо овець, вовна, м’ясо свиней, птиці та яйця.

2. Перегляд визначення частки витрат на загальні послуги та доповнення новими категоріями була здійснене в 2014 році.

Основні політичні інструменти. Сектор сільського господарства Австралії залишається орієнтованим на ринок. Він не отримує ніякої підтримки ринкових цін, тісно пов’язаний з вітчизняними і міжнародними цінами ринку. Підтримка сільського господарства в основному забезпечується бюджетними програмами, а також за рахунок механізмів регулювання та податкових пільг. Програми, що фінансуються з бюджету, в основному використовуються для структурної перебудови, тимчасової допомоги під час посухи, а також для ресурсного забезпечення та охорони навколишнього середовища. При низькому рівні прямої державної підтримки фермерів і відсутності постійної схеми сільськогосподарських субсидій, програми наукових розробок та досліджень є одним з основних компонентів австралійської підтримки сільського господарства. Програма сільських досліджень і розробок корпорації є основним засобом австралійського уряду для підтримки сільських районів через запровадження інновацій і стимулювання зростання продуктивності сільського господарства. Такі програми є видом партнерських відносин між урядом і

промисловістю, створений для розподілу фінансування стратегічних напрямів, інвестиції в дослідження та розвиток і подальшого прийняття результатів. Система передбачає різні джерела фінансування для різних рівнів: стягнені збори та внески від фермерів направляються на фінансування безпосередньо досліджень, в той час як австралійський уряд забезпечує відповідне фінансування для перерозподілу стратегічних результатів, нормативно-правового врегулювання, тощо. Австралія також долучила сільське господарство до програм контролю за викидами, що передбачає фінансування проектів зі зниження викидів через Фонд скорочення викидів.

Австралія має незначний рівень тарифного захисту при імпорті сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, а її торгова політика сільськогосподарською продукцією спрямована на пошук подальше відкриття ринку в рамках багатосторонніх, двосторонніх і регіональних торговельних угод. Так, Австралія має дев'ять діючих всеосяжних Угоди про вільну торгівлю (УВТ), як регіональних, так і двосторонніх. Серед них угоди з Новою Зеландією (ANZCERTA, 1983), Сінгапуром (SAFTA, 2003), Таїландом (TAFTA, 2005), CI11A (AUSFTA, 2005), Чилі (Австралія і Чилі FTA, 2009), ACEAH-Australia-Нова Зеландія Free Trade Area (AANZFTA, 2010) і Малайзією (2013). Нещодавно підписано Угоду про вільну торгівлю з Республікою Корея (KAFTA, 2014), і Угоду про економічне співробітництво з Японією (JAEPA, 2014). Завершено переговори з КНР по китайсько-австралійській угоді про вільну торгівлю (ChAFTA) в листопаді 2014 р Обидві країни зобов'язалися провести відповідні юридичні огляди укладеного тексту і підготувати китайську та англійську мову версії для підписання в 2015 році з точки зору сільськогосподарської продукції. Планується знизити тарифи протягом від чотирьох до восьми років для австралійського експорту яловичини, м'яса овець, молочних продуктів, вина, морепродуктів, сорго, ячменю, а також продукції садівництва (столовий виноград). Найближчими роками варто очікувати також підписання угод про вільну торгівлю з Індією, Індонезією, країнами Перської затоки, а також країнами Океанії.

Основні заходи аграрної політики Австралії включають в себе:

- урядовий огляд конкурентоспроможності сільського господарства Австралії;
- аналіз потенціалу для розвитку сільського господарства в північній Австралії;
- реалізація програм підтримки в умовах посухи;
- розробка та запровадження змін в механізми біологічної безпеки в Австралії;
- додаткові програми дослідження і розвитку;
- реформи, спрямовані на зниження трансакційних та інституційних витрат.

Для підвищення рівня конкурентоспроможності галузі Уряд Австралії розробляє так звану «Білу книгу», яка має встановлювати загальні параметри для керівництва розробкою майбутньої австралійської сільськогосподарської політики. Даний процес забезпечує взаємодію з зацікавленими сторонами для

надання допомоги в розробці підходів і пріоритетів уряду у майбутній аграрній політиці. Біла книга визначає підходи для зростання прибутковості сільськогосподарського виробництва і підвищення внеску галузі в економічне зростання, торгівлю, інноваційний розвиток та продуктивність. В Білій книзі розглянуті питання, в тому числі продовольчої безпеки, забезпечення економічного результату для виробників, заборгованості, конкуренто-спромо-жності ланцюжка постачання, інвестицій, створення нових робочих місць, інфраструктури, підвищення навичок, досліджень і розвитку, ефективності регулювання і доступу до ринків. Окремою частиною є створення політичної платформи для розвитку Північної Австралії. Цілий ряд нових заходів з надання допомоги постраждалим від посухи були реалізовані урядами в рамках Міжурядової угоди 2013 року про національну реформу програми протидії посухам.

До заходів, включених до програми підтримки фермерських домогосподарств в австралійським урядом входять заходи підтримки доходів для тих, хто відчуває фінансові труднощі незалежно від причини (не тільки пов'язані з посухою), а також поліпшення доступу до інструменту «*Management Deposits Scheme*» (схема заощадження через податкові переваги). Заходи проти посухи включають в себе надання пільгових кредитів (кредити за цінами нижчими від ринкових процентних ставок) для відновлення постраждалим від посухи в ряді штатів і територій та додаткове фінансування існуючих урядових знижок при стягненні державних мит для покращення водної інфраструктури, а також програми боротьби з шкідниками тварин.

У 2014 р. з метою покращення взаємодії системи водопостачання між окремими штатами та територіями уряд Австралії оголосив про скасування Національної комісії з водних ресурсів, яка була головним інститутом, покликаним реалізувати Національну ініціативу з водних ресурсів (яка була створена для того, щоб стати підґрунтям для проведення водної реформи), та перерозподілити функції між кількома іншими австралійськими урядовими установами. Також уряд цієї країни запропонував Закон про Біобезпеку (*Biosecurity Bill, 2014*), покликаний замінити Закон про Карантин (1908). Згадана реформа має спростити і впорядкувати вимоги біологічної безпеки Австралії, зберігаючи при цьому стандарти для захисту сільськогосподарських галузей від екзотичних хвороб і шкідників.

Однією з останніх ініціатив Уряду є чотирирічна програма підтримки інновацій «Дослідження та розвиток або Прибуток», у відповідності до якої забезпечується заохочення спільних проектів між Центрами сільського розвитку і зовнішніми агентствами і дослідниками, і має загальний бюджет в розмірі 100 млн австралійських доларів ($91 млн). Інші нові програми включали в себе програму підтримки «дрібних експортерів» через раціоналізацію або скасування низки нормативних вимог з метою зниження транзакційних та інституційних витрат.

10.5.2. Аграрна політика Нової Зеландії

Нова Зеландія – індустріально-аграрна країна з високорозвиненим сільським господарством. Основні галузі промисловості: харчова, легка, деревообробна та паперова, чорна та кольорова металургія, машинобудування, текстильна, нафтохімічна, виробництво транспортного обладнанім; виробництво і ремонт електротехнічного і механічного обладнання; меблева, поліграфічна промисловість і видавнича справа.

Нова Зеландія підтримує сільськогосподарський сектор в час кліматичних лих. Вона також описує Ново Зеландські стратегії просування конкурентоспроможності на світових ринках.

Урядом Нової Зеландії поточна політика реагування на несприятливі події є докладно описані в «Готовність і План відновлення природних і кліматичних лих у сільському регіоні», але він буде замінений «Відновлення фермерських господарств після стихійних природних катаклізмів».

Метою цих програм є сприяти загальному розумінню ролі центральних і місцевих органів влади та первинного сектора в підготовці та відновленні після несприятливих подій. Несприятливі події можуть включати повені, урагани, посухи, вулкани та землетруси. Фермерських господарств означає, комерційного сільського господарства, садівництва, виноградарства та лісового господарства.

У серпні 2006 року між урядом і основними представниками промисловості було підписано меморандум про пом'якшення тиску на навколишнє середовище і природні ресурси, одночасно було погоджено розробку нових продуктів та вихід на нові ринки. Для цього було створено три основних пріоритету для економічного зростання: економічні, та технологічні перетворення, покращення продуктивності праці, новий, високий, запас готової продукції і нові ринки. Виходячи з досвіду минулого і огляду перспектив на майбутнє, підходи було розглянуто з рівнем високого ризику, також були складені нові плани заходів та підтримки фермерів для їх самозаспокоєння.

Ряд підприємств світового класу вже з'явилися в Новій Зеландії за рахунок реформ останніх двох десятиліть. Є історії успіху, такі як *Fonterra, Zespri*, виноробної промисловості, *GreenshellMussels* та *WhitestoneCheese*. Тим не менш, ферми лідери продовжують зосереджуватися на розробці маркетингових стратегій, пошуків нових конкурентних переваг, для отримання світового лідерства у конкретній галузі. Основою для розробки нових планів розширення аграрного сектору став принцип зростаючих ринків – з однієї сторони географічне розташування зростаючих ринків, з іншої – погана забезпеченість товарами сільськогосподарського виробництва цих ринків. Велику увагу було приділено ринкам з найбільшим потенціалом для зростання і рентабельності (Як в продуктовому так і географічному сенсі) в якості основного напряму зусиль. Це дозволило ринкам з боку попиту буде пріоритетними. При цьому фундаменті, більш цільові SWOT- тип оцінки були зроблені, зосередившись на тесті фірм для кожного цільового ринку. Таким чином, провідні потенційні клієнти, областей попиту, і провідні конкуренти були виявлені. На стороні пропозиції, аналіз було також зроблено на основі провідних підприємств у світі на різних ринках. Це

дозволило спрямувати увагу на ключову діяльність, яка може допомогти положенню агропродовольчій галузі Нової Зеландії у майбутньому. Роль уряду розглядається в першу чергу як «Вмикач та об'єднувач », при цьому мало уваги приділяється фінансовим трансфертам. Потрібно було вирішити проблеми малих господарств, які не витримують конкуренції з великими фірмами та не мають перед ними конкурентних переваг, аналіз показав, що вони мало сприяють зайнятості в сільських районах, та не впливають на економіку, для вирішення їх проблем потрібно було або об'єднати їх, або взагалі вивести з ринку. Але основний акцент був зроблений на тому, як вирішити проблеми потужних і процвітаючих підприємств, а не підтримки секторів і фірм, які стикаються з труднощами і конкуренції. У Новій Зеландії для SWOT-аналізу, провідні фірми використовуються як орієнтири. Цим аналізом уряд визначає загальний стан агропромислового сектору певної країни, визначити потенційних конкурентів інвесторів й споживчі інтереси конкретної країні.

Уряд і лідери визнають, що не існує єдиної моделі успіху – усі конкретні дії з різними компаніями мали різні підходи і різні стратегічні шляхи. Ведеться робота по розробці інструментів, маркетингових стратегій, технологій і структури управління, що буде позиціонувати сільськогосподарсько-харчовий сектор Новій Зеландії по боротьбі проблеми та вирішенням проблем ризиків та втрат.

Нова Зеландія підтримує принцип поділу субсидій від рівня виробництва. Але опис тих інструментів політики, які будуть виключені з програми скорочення (так звана зелена коробка інструментів політики), знову було політично забарвленим. Багато програм їх цієї «коробки» вважалися за нормами Новій Зеландії не підлягають підтримки. Нова Зеландія вважає, що високі державні субсидії сільському господарству в країнах ЄС необхідно переглянути і запровадити альтернативні заходи підтримки. Пряма фінансова допомога розглядається як прийнятна альтернатива для соціально неблагополучних груп. Нова Зеландія в повному обсязі використовувала альтернативні ціновому втручанню механізми соціальної підтримки. У деяких країнах, які займаються протекціонізмом свого сільського господарства, втручання у процес ціноутворення замінило заходи прямої соціальної підтримки. У договорі, який був укладений на Уругвайському раунді, була вперше зроблена спроба розділити систему соціальної підтримки і заходи економічного протекціонізму. Країни дійшли згоди з приводу того, що вони проаналізують програми, які впливають на обсяг випуску, а які не впливають. Прямі адресні трансферти вважаються від'єднаний від виробництва або придбання факторів виробництва. Вважається, що вони полегшують процес реформ шляхом скорочення спотворень структури і характеру виробництва, споживання і торгівлі. Зниження рівня цін на внутрішньому ринку призведе до скорочення доходу фермерів. Тимчасова пряма адресна допомога вважається заходом, який полегшує структурні реформи і полегшує адаптацію ферм. У Новій Зеландії був також використаний механізм допомоги тим фермерам, які постраждали від циклічної втрати доходу (знову пряма адресна фінансова допомога індивідуумам, а не фермам) у зв'язку з

природними катаклізмами і т. д. Серед інших форм виправдовує допомоги сільському господарству є допомога в проведенні наукових досліджень, на поліпшення інфраструктури і розвиток ферм.

На початку 70-х економіку Нової Зеландії потрясла криза. Тоді різко здійнялися світові ціни на нафту, яку ця країна експортує. Негативно позначився на добробуті новозеландських фермерів і вступ до ЄС Великобританії – головного споживача їхньої продукції. Отже, щоб стимулювати зростання сільгоспвиробництва й запобігти банкрутству багатьох ферм, уряд країни вживає заходи щодо державної підтримки аграріїв. Зокрема, було зафіксовано мінімальні ціни, введено авансові субсидії, низькопроцентні позики, податкові пільги, скасовувалися боргові зобов'язання.

Дійшло до того, що держава доплачувала фермеру понад 60 % вартості баранини. Аграрії попросту розхолодилися, не стали зважати на кон'юнктуру ринку, нераціонально використовували кошти, бралися культивувати землю, що в умовах Нової Зеландії не рентабельно і призводить до погіршення екологічної ситуації. Різко знизилася й продуктивність праці, бо субсидії забезпечували гарантований прибуток й аграрії не квапилися з інноваціями.

Крім того, інноваційний застій та зниження ефективності спіткали переробну галузь. Фермери розуміли: так далі тривати не може, тож у разі зволікання з реформами колапс зі злиднями неминучі.

Відтак, 1985 року одним рішучим кроком уряд скасував усі субсидії, що суперечили логіці торгівлі. Позики фермерам почали надавати за ринковими ставками, було припинено практику авансового субсидіювання. Для нерентабельних господарств розроблено й запропоновано пакети стосовно ліквідації виробництва. Консультативні послуги стали платними. Податкові пільги скасовано. Цебто, тепер долі господарників залежали від їх винахідливості, кмітливості, розторопності, бо розраховувати, сподіватися доводилося виключно на власні сили.

Реформи миттєво позначилися на ефективності агровиробництва і житті селян. Прибутки фермерів понизилися, зросли виробничі витрати, зменшилася рентабельність ферм, зросли борги. Впали й ціни на землю, адже багатьом господарям довелося відмовитися від ведення фермерського господарства. Однак, протягом десяти років від поштовху шокових заходів відновилося стабільне зростання економіки й прибутки фермерів досягай дореформеного рівня. Зростали й розміри господарств, бо нерентабельні ферми об'єднувалися з більш потужними.

Отже, аграрне виробництво стало ефективним, рентабельним, стабільним. Держава більше не вдається до прямого субсидіювання, окрім випадків, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями та природними катаклізмами. До того ж, фермери переорієнтували своє виробництво і тепер постачають на світовий ринок не сировину для м'ясних виробів (туші), а продукти їх переробки, зокрема вирізку.

Цивілізований ринок, правила гри на якому встановлює СОТ, – не стихійний базар. У Новій Зеландії це одразу зрозуміли й навіть не намагались

якось суперечити чітко визначеним рамкам, що набувають сили під час вступу до Світової організації торгівлі. Головна перевага цієї екзотичної країни, що успішно просуває продукти на світовий ринок, – первісне чисте навколишнє природне середовище. І уряд Нової Зеландії неабияк дбає про захист і збереження цього статусу-кво.

На відміну від України, майже вся новозеландська худоба випасається на гористих природних пасовищах, що славляться своїми казковими краєвидами. Аграрні компанії Нової Зеландії щороку значно нарощують обсяги виробництва м'ясної та молочної продукції, яка користується значним попитом на світових ринках, і фермери цієї країни з упевненістю дивляться у майбутнє.

Після спаду 1998 р. економіка Нової Зеландії відновила свої показники і демонструє їх приріст на значно більш високому, ніж традиційно, рівні. Якщо показники 1999 р. ще важко було охарактеризувати, як стабільні, то в наступні роки впевнено фіксувалися цифри приросту в 3.5 %.

У 1997 р. були введені значні полегшення в монетарній політиці, що й стало однією з причин розпочатого економічного зростання. Штучно піднята вартість долара Нової Зеландії була знижена і вартість короткочасних кредитів зменшена практично в два рази.

Пониження вартості фінансування, природна, відбилася на величині споживання населенням і промисловістю і в збільшення ринку зайнятості. Основні види сільськогосподарського експорту були відновлені в колишніх обсягах після дворічної посухи. Зовнішня торгівля стабілізувалася після кризи в Азії. Туристичний ринок впевнено конкурує з ринком країн Азії.

Незважаючи на те, що довготривалі прогнози не обіцяють Новій Зеландії раптового різкого процвітання, рівень зростання економічного приросту при ситуації, що склалася, тим не менш, прогнозується на рівні 2-4 % щорічно.

Отже, позиції Нової Зеландії на зовнішньому ринку стабільні і експортні потоки аграрної сфери мають стійкі тенденції розвитку. Зростає роль і значення нетоварного експорту. Ряд подій і заходів, що проводяться в даний час або планованих, залучають загальносвітове увагу до Нової Зеландії, що виражається в стабільному прирості рівня іноземного туризму.

Рівень інфляційних процесів в країні достатньо стабільний, коливаючись у своїх змінах на рівні 1 %. Зростання економічного зростання і рівня споживання, що мають тенденції зростання в даний час. швидше за все, збережуться і в найближчій осяжній перспективі. У поєднання з керованістю монетарної політики і, викликаних цим змінами вартості фінансування, можна припустити, що вартість обслуговування зовнішнього боргу, викликаного в своїй основі, будівельним бумом дев'яностих років зросте, що, в свою чергу знизить обсяги внутрішнього споживання і змусить економіку працювати з ще більшим напруженням.

На червневому засіданні 2003 р. Ради міністрів ЄС в Люксембурзі був схвалений проект єдиної сільськогосподарської політики Європи. Принциповим став відхід від прив'язки дотацій до одиниці виробленої продукції. У новому форматі допомогу розраховують вже на гектар. Проте 7 років тому в

Люксембурзі організатори реформи ще не наважилися зрівняти допомогу в рамках ЄС. До цих пір в різних країнах, і навіть по регіонах однієї держави, розмір дотацій може відрізнятися в декілька разів – від 200 до 1000 євро на гектар.

Такий підхід дозволяв вирівнювати конкурентні умови, що істотно відрізняються, зважаючи на кліматичні особливості й родючість ґрунтів. У планах Єврокомісії на 2013-2020 рр. - переведення всього сільського господарства ЄС на однаковий рівень дотацій, що може виявитися досить хворобливим, особливо для західноєвропейських фермерів. Даний підхід був взятий за основу з аграрної політики Нової Зеландії. А це є досить вагомим позитивним показником того, що така невелика країна за кількістю населення та територією є прикладом для передових країн у світі.

Тим не менш, ситуацію важко назвати легко прогнозованою – зміна пріоритетів військової стратегії останніх років, викликало зміна бюджетних пріоритетів; коливання цін на енергоносії на зовнішньому ринку не може бути не помічено у всіх секторах економіки Нової Зеландії; протекціоністська політики багатьох держав у відношення власних агровиробників, викликає посилення конкуренції в експорті профільних видів новозеландського експорту. Прогнозоване жорсткість обслуговування зовнішнього боргу, неминуче відіб'ється на обслуговування внутрішнього боргу і рівні споживання. Ці та багато інші чинники в рівній мірі можуть вплинути як позитивно, так і негативно на макроекономічні процеси в країні.

Реформа аграрної політики в середині 1980-их практично прибрала всі заходи підтримки, які викривлювали як виробництво, так і торгівлю. Протягом понад двох десятиліть рівень підтримки в Новій Зеландії був найнижчим з-поміж країн ОЕСР. Сьогодні підтримка надається тільки в контексті боротьби з хворобами тварин і допомоги в разі настання стихійних лих, а переважна більшість внутрішніх цін приведено у відповідність до цін світового ринку.

Через скасування державних інституцій з експортного маркетингу протягом 1980-х і 1990-х роках, а також через усунення обмежень щодо експорту молочних продуктів на конкретні ринки шляхом застосування тарифних квот, уже наприкінці 2010 року практично всі види аграрного виробництва і торгівлі є вільним від економічних регуляторних обмежень. Винятком є лише виробництво та експорт ківі, оскільки існує єдина компанія (компанія Zespri), яка має автоматичні права на експорт даного виду продукції на всі зовнішні ринки, крім Австралії. Решта компаній можуть експортувати, кооперуючись з єдиною компанією, або ж незалежно, на ринок Австралії.

Аграрна політика Нової Зеландії характеризується значною орієнтацією на питання водного забезпечення та зміни клімату. Так уряд країни створив національні рамки для оцінки якості та розміщення ґрунтів та води. Галузь також підпорядковується міжнародним правилам обмеження шкідливих викидів. Зусилля по розробці додаткових ринкових підходів до вирішення екологічних проблем відкривають можливості для підвищення екологічно стійкого розвитку.

Діючі стандарти охорони здоров'я на імпортовану до Нової Зеландії продукцію дозволяє ефективно запобігати надходженню неякісного свіжого м'яса птиці, яєць і окремих продуктів бджільництва, а тому в нинішніх економічних умовах країна повинна шукати альтернативи нинішній системі для досягнення власних санітарних цілей.

Нова Зеландія є «малою країною» з відкритою економікою та відносно високим рівнем залежності від зовнішніх ринків. Ця країна є послідовним чистим експортером агропродовольчої продукції, більше половини загального обсягу експорту припадає на продукцію агропродовольчого сектора. У свою чергу, на імпорт агропродовольчої припадає близько 11 % від загального обсягу імпорту країни. Нова Зеландія є найбільшим в світі експортером молочних продуктів і м'яса овець. Значення сільського господарства в економіці в цілому є доволі високим, особливо у порівнянні з більшістю інших країн ОЕСР, при цьому на сільське господарство припадає лише 7 % у ВВП, частка зайнятих у галузі також складає 7 %. Базовими для Нової Зеландії є відгодівля ВРХ та овець, завдяки можливості цілорічного використання підножних соковитих кормів.

Нова Зеландія має орієнтоване на експорт с/г виробництво. Основними заходами, на яких концентрується держава, є надання загальних послуг (зокрема проведення досліджень), а також заходи боротьби з хворобами тварин і управління водними ресурсами.

Основні політичні інструменти. Підтримка сільського господарства в Новій Зеландії значною мірою обмежується витратами на загальні послуги, такі як науково-дослідні розробки для сільського господарства та заходи біобезпеки для контролю шкідників і хвороб. При цьому витрати на виконання нормативних і експлуатаційних функцій, в тому числі для прикордонного контролю, стягується з користувачів таких послуг.

У разі стихійних лих, які знаходяться за межами можливостей реагування приватного страхування, місцевих фермерських організацій або територіальних органів місцевого самоврядування, фермери можуть отримати обмежену допомогу, щоб допомогти відновити виробничі потужності. У разі середньо- або великомасштабних стихійних лих фермери, чий дохід падає нижче порогового рівня можуть, протягом обмеженого періоду і, якщо вони не можуть забезпечити себе грошовими коштами з інших джерел доходу, отримати право на підтримку у вигляді еквіваленту допомоги по безробіттю.

У питанні доступу до власного Нова Зеландія вимагає дотримання стандартів охорони здоров'я (IHS) для всіх товарів із групи ризику, перш ніж вони будуть імпортовані на митну територію Нової Зеландії. Деякі продукти (яйця, м'ясо птиці і деякі продукти бджільництва), які не відповідають стандартам, а отже, не можуть бути імпортовані. Тому такі заходи тягнуть за собою елементи підтримки ринкової ціни для зазначеної продукції, а отже можуть бути класифіковані як елементи прямої підтримки.

Інша галузь, важлива для сільського господарства Нової Зеландії – молочна. Тут основним документом, який регламентує розвиток та регуляторну активність держави є Закон щодо реструктуризації молочної промисловості

(DIRA, 2001). Даний документ спрямований на забезпечення сприяння ефективному функціонуванню молочної промисловості Нової Зеландії. Завдяки цьому документу регламентовано діяльність відомих молочних кооперативів (таких як Fonterra). Зокрема, вона спрямована на забезпечення того, щоб фермери могли вільно входити і виходити з кооперативів, і що інші переробники можуть отримати сире молоко, необхідне для них, щоб конкурувати на молочних ринках. Така політика дозволила демонополізувати ринок сировинного молока і вирівняти доступ до сировини різних переробників.

Варто виділити також заходи програми «Індустріальні товари» (наприклад, наукові дослідження і розробки, формування та розвиток маркетингових стратегій, а також надання технічних консультацій), як сукупність заходів для створення додаткових можливостей зі збуту продукції в рамках Закону про Товарні Збори (1990). Відповідно до законодавства, збори можуть бути накладені тільки тоді, коли вони підтримуються виробниками, і виробники самі вирішують, як вони будуть витрачатися. Переважно закумульовані кошти не можуть бути витрачені на комерційну або торговельну діяльності.

Ключовими заходами аграрної політики, що вирішують питання агроекології, можна вважати Закон про Управління Ресурсами (RMA, 1991) та фонд сталого сільського господарства (SFF, 1991). Метою Закону про Управління Ресурсами є сприяння сталому управлінню природними і матеріальними ресурсами, включаючи ґрунти, воду, повітря, біологічне різноманіття і прибережного середовища. Функціонально, обов'язки щодо управління ресурсами покладаються на територіальні органи місцевого самоврядування. Вони включають в себе екологічне регулювання, збереження ґрунтів, боротьбу з повенями і дренажні роботи, а також боротьбу з шкідниками рослин і тварин. На початку 2013 року уряд ініціював пропозиції щодо реформування системи управління ресурсами, які включають в себе збільшення національного планування, для забезпечення більшої узгодженості і підвищення гарантування,

Фонд сталого сільського господарства (ФССГ), який був створений в 2000 році, покликаний підтримувати ініціативи спільнот та промисловості, спрямовані на поліпшення продуктивних і екологічних показників основних секторів. У 2011 році ФССГ був розширений за рахунок долучення аквакультури, сільського та лісового господарств, а також безпеки харчових продуктів. В цілому, фонд підтримав близько 900 проектів протягом 13 років, підтримуючи стійкість і адаптивність в первинному виробництві.

Програма партнерства сировинного зростання (PGP) була введена в дію у 2009 році і заадмініструється Міністерством добувної промисловості. PGP являє собою ініціативу державно-приватного партнерства (вклад кожної з сторін має бути еквівалентним), який інвестує в великі програми досліджень і інновацій для підвищення продуктивності сільського господарства, економічного зростання і стійкості первинного виробництва, лісового господарства та харчової переробки країни. Загальна участь в програмі фінансування з боку уряду і галузей

економіки в цих програмах станом на кінець 2014 року склала близько 680 млн NZD ($567 млн).

Фонд Прискорення Зрошення (IAF) було запроваджено у 2011-12 роках. Цей фонд прийшов на зміну Спільному фонду Зрошення, створеному в 2007 році і додатково спирається на підтримку грантового фінансування, раніше наданого зрошувальним проектам, пов'язаним через Фонд сталого сільського господарства. ФПЗ має бюджет 35 млн NZD ($29 млн), протягом п'яти років, і підтримує розробку пропозицій до інвестиційної стадії готовності, а також стратегічні дослідження з управління водними ресурсами. Для того, щоб мати право на фінансування, проекти повинні сприяти ефективному використанню водних ресурсів, охороні навколишнього середовища, а також продемонструвати приклади так званої гарної галузевої практики.

Програма *Crown Irrigation Investments Limited* (CWI) була запроваджена в рамках бюджету 2013-2014 рр. Компанія була створена в якості міноритарного інвестора для проектів регіональної водної інфраструктури за межами ферм, в тому числі потенційних проектів, чия готовність була підтвердженою для надання підтримки в рамках проектів IAF. Проекти повинні бути явно життєздатні в середньостроковій перспективі для будь-якими інвестиційних надходжень. До кінця 2014 р. затрати на проекти становили 6,5 млн NZD ($5,4млн). Уряд запланував загальний обсяг інвестицій в розмірі до 400 млн NZD ($334 млн).

Також з 2012 в Новій Зеландії запроваджено обов'язкове декларування викидів шкідливих речовин в атмосферу в рамках *Emissions Trading Scheme* (NZETS). Це стосується всіх молоко та м'ясопереробних потужностей, а також безпосередньо виробників азотних добрива, експортерів та імпортерів живої худобу. Також зобов'язані декларувати переробники та перевізники паливо мастильних матеріалів, виробники електроенергії, синтетичних газів, тощо. Це забезпечує стимули для скорочення викидів від застосування ресурсів, включаючи бензин, дизельне паливо і електроенергію, а також від транспортування і переробки сільськогосподарської продукції. Уряд Нової Зеландії продовжує шукати шляхи для розробки технологій щодо запобігання змінам клімату з метою скорочення викидів парникових газів. Фінансування цих заходів здійснюється через Greenhouse Gas Research Centre і складає близько 45 млн NZD ($38 млн) до червня 2016 року для фінансування участі Нової Зеландії в Global Research Alliance. Дана інституція покликана об'єднати країнам з метою зосередження увагу на дослідженнях, розробках і поширенні технологій і методів, які допоможуть збільшити обсяги пропозиції продовольства без збільшення викидів парникових газів.

Фінансова підтримка малих виробників (фермерських домогосподарств) здійснюється лише за умови, коли останні не мають іншого істотного доходу крім як від сільськогосподарської діяльності в результаті проведення заходів біозахисту або інших джерел доходів і надходження грошових коштів. Рівень оплати передбачає виключно істотні потреби на проживання, еквівалентні допомозі з безробіття. Платежі протягом максимум 12 місяців і не покривають

втрати доходу, худоби, землі або інших факторів виробництва. У випадках, коли природно-кліматичні або біонебезпечні події відбувається в масштабі, який може серйозно вплинути на регіональну або національну економіку, центральний уряд може надати додаткову підтримку місцевим співтовариствам і регіональним організаціям в рамках політики сировинного відновлення сектора.

Новий Закон про Продовольство (2014), який замінив попередній (1981), полегшує умови започаткування продовольчого бізнесу, спрощує регулювання щодо запуску підприємств, зберігаючи при цьому високий рівень якості та безпеки харчової продукції. Закон також покликаний дати підприємствам харчової промисловості інструменти для регулювання безпеки харчових продуктів на основі запровадження критеріїв ризику.

У 2012 році уряд вніс поправки до Закону про Біобезпеку (1993), започаткувавши систему, яка передбачає співфінансування, з урахуванням державних і галузевих пільг, де ключовими елементами є партнерство для забезпечення системи біологічної безпеки; спільне прийняття рішень і розподіл витрат між урядом і промисловістю для підтримки ефективної і дієвої системи біологічної безпеки; виявлення та вирішення пріоритетних ризиків для мінімізації шкоди.

Нова Зеландія в даний час має дев’ять угод про вільну торгівлю (УВТ), що вступили в силу. Частка експорту в рамках цих угод складає близько 50 % від загального експорту галузі. За останні сім років, Нова Зеландія уклала три нових угод про вільну торгівлю з окремими країнами: Китай (2008); Малайзія (2009); і Гонконг (Китай) (2011), регіональні торгові угоди з Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) і Австралією.

10.6. Аграрна політика Японії

Японія є країною з дефіцитом землі, так як лише 30 % від загальної площі придатні для використання за сільськогосподарським або міським призначенням. Частка сільського господарства в загальному обсязі ВВП є низькою – на рівні близько 1 %, а в сфері зайнятості – 3,4 %. За останні два десятиліття аграрний сектор зазнав спаду с/г виробництва майже на 30 % (з 11.5 трлн японських єн до 8,1 трлн), зниження с/г доходу більш ніж на 40 % (з 5,0 трлн японських єн до 2,8 трлн), в той час як вік фермерів збільшився в середньому на сім років (від 59 до 66 років). При цьому подвоїлася кількість занедбаних земель (з 217 до 396 тис. га). В країні переважають дуже малі сімейні ферми. Більшість орних земель – це зрошувані рисові поля. Виробництво продукції тваринництва, в значній мірі, залежить від імпорту кормів, а його частка в загальному обсязі виробництва сільськогосподарської продукції зростає з плином часу. Японія послідовно стає один з найбільших нетто-імпортерів агропродовольства в світі. Частка імпорту агропродовольства в загальному обсязі імпорту становить 7,4 %, а частка експорту агропродовольства в загальному обсязі експорту становить менше 1 %.

Розробка методів підтримки сільського господарства. Японія поступово зменшувала рівень підтримки сільського господарства. Цей рівень залишається майже в три рази вище середнього показника по країнах ОЕСР (18%), і, в основному, забезпечується посередництвом найбільш спотворюючих форм підтримки виробничої та торгівельної галузей. За оцінками номінального коефіцієнта захисту (NPC) ціни фермерів в два рази вище цін на світовому ринку. Підтримка ринкових цін (MPS) продовжує залишатися основним елементом методів підтримки і в 2012-14 рр. становила понад 80 % від загальної оцінки підтримки виробників (PSE), а виробництво рису – 50 % від загального показника MPS. В останні роки частка прямих платежів в PSE зростає, що становить 20 % від загального показника PSE в 2012-14 рр.

Оцінка підтримки виробників % від виручки (% PSE). Підтримка виробників (% PSE) весь час потроху і послідовно знижувалася, але загальна підтримка залишається на високому рівні відносно середнього показника ОЕСР в 2012-14 рр. В останні роки відбулося зниження відсоткової ставки PSE, в основному, за рахунок нижчої внутрішньої ціни на рис, внаслідок скасування встановленої системи цін і скорочення внутрішнього споживання рису.

Потенційно найбільш спотворююча підтримка % PSE. Японія скоротила механізми підтримки ринкових цін і збільшила прямі виплати фермерам. Проте, потенційно найбільш спотворююча підтримка (на основі обсягу виробництва і використання вхідної змінної - без введення обмежень) становила 86% РБЕ в 2012-14 рр. Підтримка ринкових цін залишається основним елементом (95 %).

Загальна оцінка підтримки (TSE) % ВВП. Загальна підтримка сільського господарства становила 1,2 % ВВП в 2012-14 рр., що вище середнього показника ОЕСР. Підтримка загальних послуг склала 15,5 % від загального обсягу підтримки.

В 2014 році рівень підтримки скоротився на 6,7 %, в основному, за рахунок зменшення розриву між внутрішніми та прикордонними цінами, зокрема, на рис.

Відсоткова ставка товарних валових фермерських надходжень для кожних поодиноких перевезень товарів в 2012-14 рр. склала 88 % від загальної оцінки підтримки виробників (PSE). Частка SCT в товарних валових фермерських надходженнях була найвищою для рису (74 %), китайської капусти (72 %) та валлійської цибулі (70 %).

1. Підтримка ринкових цін (MPS) визначається за вирахуванням податків виробників та надлишкової вартості кормів. В Японії підтримка ринкових цін розповсюджується на групу наступних товарів: пшеницю, ячмінь, сою, рис, цукор, молоко, яловичину і телятину, м’ясо свині, птицю, яйця, яблука, китайську капусту, огірки, виноград, мандарини, груші, шпинат, полуницю і валлійську цибулю.

2. Перегляд загальної оцінки підтримки послуг (GSSE) з новими категоріями було запроваджено в 2014 році. При необхідності переоцінка здійснювалася протягом усього часового інтервалу. Серії GSSE та отриману загальну оцінку підтримки не можна порівняти з раніше опублікованими серіями.

В 2014-15 рр. Японія приступила до впровадження політичних реформ на основі сільськогосподарського плану реформ, оголошеного в 2013 році. Ці реформи представляють змішану картину, оскільки деякі платежі були скасовані або скорочені, в той час як інші сконцентровані на виробництво і підвищені. У той час, як поступова відмова від адміністративного розподілу виробництва рису до 2018 врожайного року є важливим кроком у наданні фермерам більшої свободи для того, щоб реагувати на сигнали ринку, інші стимули для виробництва «відвідних» культур будуть підтримувати високі ціни на рис. Необхідно прикласти зусилля, щоб поступово зменшити ці заходи і скоротити розрив між внутрішніми та міжнародними цінами на рис.

Японія має намір продовжити економічні партнерські відносини з іншими країнами і сприяти експорту сільськогосподарської продукції. У той час як це сигналізує рух в бік аграрного сектору, орієнтованого на ринок, скорочення прикордонних заходів щодо сільськогосподарської продукції сприятиме участі Японії в комплексних багатосторонніх, регіональних і двосторонніх торгівельних угодах, а також буде корисним для економіки в цілому.

Регіональні установи, які підтримуються урядом, були створені в 2014 році з метою підвищення консолідації ферм шляхом оренди землі у фермерів, і здачі її в оренду бізнес-фермерам і новим учасникам. Це може позитивно вплинути на консолідацію ферм, але навряд чи буде в повній мірі ефективним до тих пір, поки інші чинники, які перешкоджають зростанню ефективних господарств залишаються в силі. Розплутування питань земельної політики, які перешкоджають консолідації ферм і запобігають занедбанню сільськогосподарських земель є нагальними. Регулювання землекористуванням має бути більш прозорим, з ширшими передбачуваними рамками для переходу від використання сільськогосподарських земель до використання не сільгоспугідь. Оподаткування порожніх земель повинно бути збільшено, з тим щоб стимулювати господарів до більш продуктивного використання своїх земель.

Основні політичні інструменти. Підтримка ринкових цін на основі заходів прикордонного контролю, регулювання цін, а також виплат з виробництва, є основними інструментами аграрної політики в Японії. Система тарифних квот застосовується для основних груп товарів, таких як: рис, пшениця, ячмінь і молочні продукти. Регулювання цін використовується відносно до м'яса свиней, яловичини і телят. Бюро контролю сільськогосподарського виробництва в складі Міністерства сільського господарства, лісництва і рибної промисловості несе відповідальність за імпорт рису відповідно до Уругвайського раунду (URAA), СОТ Японії, із зобов'язаннями мінімального доступу. На додаток до прикордонних заходів, розподіл квот на виробництво рису сприяє підтримці високих внутрішніх цін на рис.

Базовий план продовольства, сільського господарства та сільських районів (останній раз переглядався в березні 2015 року) представляє собою середньостроковий політичний план для галузей харчової промисловості, сільського господарства та сільських районів, з розрахунком на декаду. План

переглядається Кабінетом Міністрів кожні п’ять років. Цей план встановлює цілі для самозабезпечення продовольством в розрахунку до 2025 року, з яких 45 % базуються на основі підтримки рівня калорій і 73% на основі вартості виробництва, в той час як зареєстровані фактичні показники на 2013 рік становили 39 % і 65 %.

Основні політичні заходи підтримки реалізації рису і суходільних культур здійснюються за рахунок системи платежів для підтримки доходів, виплат на основі доходів, а також платежів, орієнтованих на заохочення фермерів відокремитися від виробництва столового рису. Система платежів для підтримки доходів від рису (планують скасувати на 2018 врожайний рік) базуються в поточній місцевості виробництва рису, а фіксована ставка становить 7 500 JPY ($72) за 0,1 га. Фермери, які підпадають під сплату даних платежів мають здійснювати заходи для досягнення цільових показників обсягу виробництва, розподілених для кожного фермера.

Адміністративні квоти на рис перерозподілено фермерам в межах однієї префектури або реалізуються в межах префектур, з тим щоб зберегти загальний обсяг виробництва на національному рівні. В рамках програми накладаються обмеження на поставку рису шляхом надання фермерам з вирощування рису квот на виробництво і утримання цін вище рівня ринкової рівноваги. Регулювання виробництва рису здійснювалося протягом 40 років і має бути припинено до 2018 року. Стимули для диверсифікації сільськогосподарських культур спонсоруються з метою підтримки фермерів, які хочуть перейти від виробництва столового рису до виробництва інших культур (наприклад, пшениці та сої).

Виплати для підвищення рівня доходів від суходільних культур (пшениці, ячменю, сої, цукрових буряків, картопляного крохмалю, гречаної крупи і рапсу) поєднується з поточними місцевими платежами (з 2015 врожайного року) і платежами, отриманими з виробництва. Поточні місцеві платежі спрямовані на покращення умов сільськогосподарських угідь, і виплачуються у сумі 13 тис. JPY ($124) за 0,1 га для виробництва гречки, 20 тис. JPY ($191) за 0,1 га для інших культур (пшениці, ячменю, сої, цукрових буряків, картопляного крохмалю і рапсу) залежно від областей. Ставки платежів встановлюються на основі виробництва, щоб перекрити, в середньому, різницю між стандартними витратами і цінами на продаж, приймаючи до уваги відмінності в якості.

Виплати на основі доходів доступні для виробників рису, пшениці, ячменю, сої, цукрових буряків і картопляного крохмалю, і, відповідно, компенсуються 90% від втрати доходів у відношенні до середнього доходу за попередні п'ять врожайних років (загалом три з попередніх п’яти років, не беручи до уваги найвищі та найнижчі показники). Виплати надаються так званим бізнес-фермерам, незалежно від розміру ферми (починаючи з 2015 врожайного року).

Створення категорії платежів для молодих фермерів забезпечує підтримку доходів нових молодих фермерів протягом усього періоду підготовки (максимум два роки) і первинного періоду експлуатації (не більше п’яти років). Щорічно виплачується максимальна ставка в розмірі 1,5 млн JPY ($14 337) правомірним

стажистам або фермерам. Кількість молодих фермерів (у віці до 50 років), залучених в секторі, подвоїлася (від 1 000 до 2 000) з моменту введення платежу. Додаткові платежі спрямовані на діяльність місцевих громад з метою збереження і поліпшення якості сільських ресурсів, таких як іригація та дренажні споруди.

Основні політичні розробки 2014-2015 рр. включають реформи системи платежів для підтримки доходів, диверсії платежів, сільськогосподарських кооперативів, а також консолідації ферм. Ці реформи застосовуються відповідно до «Плану по досягненню динамізму за рахунок розвитку сільського господарства, лісівництва, рибної галузі, а також місцевих громад» (план оголошений в грудні 2013 року і переглянутий в червні 2014 року), який описує реформи сільськогосподарської політики Японії починаючи з 2014 року. Згідно плану підтримка фокусується на бізнес-фермерах.

Деякі зміни, такі як ставка виплат та умови прийнятності, були внесені до системи платежів для підтримки рівня доходів від рису і суходільних культур. Умовні платежі на рис були скасовані, а ставка платежів на підтримку доходів від рису (зумовлені платежі) була зменшена вдвічі з 15 тис. JPY ($143) за 0,1 га в 2013 році до 7 500 JPY ($72) за 0,1 га в 2014 році. Оплата надається протягом 4-х років і закінчується в 2018 році. Система платежів для підтримки доходів від суходільних культур здійснюється шляхом переходу від необоротних до поточних місцевих платежів в 2015 р. В 2015 р. бізнес-фермери підпадають під обмеження виплат незалежно від розміру їх господарств. В 2014 році були посилені стимули для виробництва відвідних культур, таких як кормовий рис і рисова мука.

У 2015 році уряд вніс законопроект щодо перегляду Закону про сільськогосподарські кооперативи. Реформа вимагає, щоб більшість членів правління в кожному місцевому сільськогосподарському кооперативі були бізнес-фермерами та професійними продавцями. Крім того, Центральний союз сільськогосподарських кооперативів (JA-Zenchu) втратить свій нинішній особливий статус, визначений у законі і стане загальною корпорацією.

За підтримки уряду в 2014 р. були створені регіональні інституції в кожній префектурі, щоб прискорити консолідацію земель сільськогосподарського призначення. Ці інституції орендують сільськогосподарські угіддя, за необхідності покращують інфраструктуру, а потім здають в оренду землю бізнес-фермерам, щоб вони могли розширити свою площу для вирощування с/г культур. Деякі спеціальні виплати надаються фермерам, які здають в оренду свої землі інституціям. У 2014 р. загальний обсяг сільськогосподарських угідь, які інституції здали в оренду фермерам, був дуже малим відповідно до попиту (230 тис. га).

Запроваджені ціни на продукцію тваринництва збільшилися в 2015 році відповідно до збільшення цін на імпорт продовольства. Пороговий рівень стабілізації цін на свинину і яловичину в 2015 році склав 440 тис. JPY ($4 206) і 865 тис. JPY ($8 268) за тонну. Аналогічним чином, всі гарантовані ціни на поголів'я телят збільшилися в 2015 році. Встановлені урядом обсяги виробництва молока, які повинні бути охоплені за рахунок прямих виплат в 2015 році,

знизилася до 1,78 млн т, на 20 тис. т менше ніж у попередньому році, але ставка платежів зросла до 12 900 JPY ($123) за тонну.

У 2014 році об’єми експорту сільськогосподарської, лісової та рибної продукції та продуктів харчування з Японії збільшилися на 11,1 % з 2013 р. і досягли рекордної позначки в 611,7 млрд JPY ($5,8 млрд), в значній мірі, за рахунок збільшенням попиту на японську їжу, громадські та цивільні зусилля по сприянню експорту, а також ослаблення імпортних правил, що стосуються заходів єдиної платіжної системи, в тому числі щодо радіоактивного забруднення від ядерної аварії на атомній електростанції Фукусіма-Даїчі – TEPCO. Експорт було розширено, щоб включити широкий спектр сільськогосподарських продуктів, таких як фрукти, рис і яловичину, У 2014 році була створена загальнонаціональна організація зі сприяння експорту для кількох ключових товарів, серед яких рис і яловичина. Уряд поставив перед собою мету досягти експорту на суму 1 трильйон JPY ($9,56 млрд) до 2020 р.

Станом на 2014 рік тарифні квоти на деякі продукти, як і раніше, недостатньо заповнені, в тому числі на вершкове масло і олію, готову сироватку для дитячої молочної суміші, сухе знежирене молоко для шкільних обідів, а також арахіс. Японія у

2014 році встановила спеціальні захисні заходи для деяких груп товарів, включаючи сухе молоко, йогурт, горох, і пшеничне борошно. У травні 2014 року Японія здійснила екстрений імпорт у розмірі 7 тис. млн т вершкового масла для промислового використання, а у вересні 2014 року ще 3 тис млн т вершкового масла.

Японія заключає угоди про соціально-економічне партнерство (зокрема,з Сінгапуром, Мексикою, Малайзією, Чилі, Таїландом, Індонезією, Бруней-Даруссаламом, Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Філіппінами, Швейцарією, В'єтнамом, Індією, Перу і Австралією тощо), які включають як регіональні так і двосторонні угоди, і на які припадає 23 % від загального обсягу торгівельної промисловості Японії. Угода про соціально-економічне партнерство з Австралією вступила в силу в січні 2015 року, і це була перша угода з такою великою сільськогосподарською нацією. Угода включає такі положення: а) збільшення тарифних квот Японії для окремих груп австралійських молочних продуктів, таких як плавлений сир, а також зниження тарифів на деякі австралійські сільськогосподарські продукти, включаючи яловичину (з 38,5 % до 19,5 % на заморожену яловичину до 18 років, і до 23,5 % на охолоджену яловичину до 15 років: охолоджена яловичина конкурує з вирізками на внутрішньому ринку); б) ліквідація австралійських тарифів на японські автомобілі (з 5 % до 0 %). Умови не розповсюджуються на такі продовольства, як рис. Угода містить положення про постачання продуктів харчування, щоб лімітувати запровадження (або підтримання) обмежень (або заборон) на вивезення (або продаж) з метою експорту будь-яких основних продуктів харчування, таких як яловичина, молочні продукти (сухе молоко, вершкове масло і сир), пшениця, ячмінь і цукор.

У лютому 2015 р. Японія і Монголія після двох років переговорів підписали Угоду про соціально-економічне партнерство, і це була перша подібна угода для Монголії; однак деякі сільськогосподарські продукти, такі як рис, пшениця, цукор і свинина були позбавлені будь-яких тарифних зобов'язань згідно договору.

На даний час Японія веде переговори з 8 країнами щодо укладання угод про соціально-економічне партнерство, з яких: намічені три окремі двосторонні угоди з Канадою, Колумбією і Туреччиною, а також п'ять багатосторонніх угод Японія-Китай- Корея, ЄС-Японія, Регіональне всеосяжне економічне партнерство (ЯСЕР), АСЕАН- Японське всеосяжне економічне партнерство (А1СЕР) (переговори з АЗСЕР ведуться з метою лібералізації торгівлі посередництвом послуг, та лібералізації і захисту інвестицій), а також переговори щодо укладання Угоди про Транстихоокеанське партнерство (ТРР), яка включає в себе 12 країн - Австралію, Бруней-Даруссалам, Канаду, Чилі, Японію, Малайзію, Мексику, Нову Зеландію, Перу, Сінгапур, Сполучені Штати і В'єтнам.